

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Alena Trubáčková

Právo a revoluce

(Kontinuita a diskontinuita v právu v letech 1918 a 1945)

Diplomová práce

Olomouc 2011

Já níže podepsaná Alena Trubáčková, autorka diplomové práce na téma *Právo a revoluce (Kontinuita a diskontinuita v právu v letech 1918 a 1945)*, která je literárním dílem ve smyslu zákona číslo 121/2000 Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona číslo 101/2000 Sb., správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 511/8, Olomouc 774 47

Ke zpracování osobních údajů v rozsahu jména a příjmení, a to včetně zařazení do katalogu, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech UP, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona číslo 121/2000Sb. Prohlašuji, že moje osobní údaje výše uvedené jsou pravdivé.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Právo a revoluce (Kontinuita a diskontinuita v právu v letech 1918 a 1945)* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V

dne

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Mgr. Ondřeji Horákovi, Ph.D. za odborné vedení při psaní diplomové práce a také za jeho podporu, trpělivost, rady, inspiraci a odborné diskuze při vypracování této diplomové práce.

Rovněž patří můj dík rodině a příteli za podporu a potřebné zázemí.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Právo a revoluce	8
3. Kontinuita a diskontinuita státu a právního řádu.....	10
4. Recepční normy a jiné zásadní právní předpisy	12
4.1. Zákon Národního výboru č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého.....	12
4.2. Ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úředního věstníku československého, o obnovení právního pořádku	13
4.3. Nařízení Slovenské národní rady č. 1/1944 Sb. n. SNR, o vykonávání zákonodarnej, vládnej a výkonnej moci na Slovensku	15
4.4. Nařízení Slovenské národní rady č. 30/1945 Sb. n. SNR, o zákonodarnej moci na Slovensku	15
5. Autoři zabývající se otázkou kontinuity a diskontinuity výhradně roku 1918	16
5.1. Tomáš Garrigue Masaryk.....	16
5.2. Bohumil Baxa.....	18
5.3. Stanislav Dnistrjanskij	19
6. Autoři věnující se kontinuitě a diskontinuitě jak roku 1918, tak 1945.....	20
6.1. František Weyr	20
6.1.1. Názory na vznik Československé republiky.....	21
6.1.2. Názory na obnovení Československé republiky	22
6.2. Zdeněk Neubauer.....	23
6.2.1. Názory na vznik Československé republiky.....	23
6.2.2. Názory na obnovení Československé republiky	24
6.3. Viktor Knapp.....	26
6.3.1. Názory na vznik Československé republiky.....	27
6.3.2. Názory na obnovení Československé republiky	27
7. Autoři zabývající se výhradně rokem 1945.....	28
7.1. Edvard Beneš.....	28
7.2. Jan Krčmář	29
7.3. Jaroslav Pošvávř	31

7.4.	Alfred Meissner	32
7.5.	Cyril Horáček ml.	33
7.6.	Josef Budník	34
7.7.	Štefan Luby	36
7.8.	Pavel Körbel	39
7.9.	Miloslav Takáč	39
8.	Shrnutí a srovnání jednotlivých teorií.....	41
9.	Závěr	47
10.	Bibliografie	48
10.1.	Monografie	48
10.2.	Příspěvky ve sborníku	48
10.3.	Příspěvky v časopisech	49
10.4.	Slovníky	50
11.	English Resume.....	51
12.	Résumé	52
13.	Seznam klíčových slov	53

Seznam použitých zkratk

čsl. – československý

Sb. n. SNR - Sběrka nařizení Slovenské národní rady

Sb. z. a n. – Sběrka zákonů a nařizení

SNR – Slovenská národní rada

úst. dek. – ústavní dekret

Úř. věst. čsl.– Úřední věstník československý

z. č. – zákon číslo

1. Úvod

Revoluce – pouličními boj, křik a zmatek. Historie však zná i jiné scénáře. Rozhodujícím momentem samozřejmě zůstává, jak se takovéto dění odrazí v životě státu, zda původní, předrevoluční stát obstojí ve zkoušce revoluce, nebo zda jej vystřídá nový, jenž bude „dítětem“ pouličního dění. Z hlediska běžného fungování společnosti je dále podstatné, jak to ovlivní právní řád, zda se bude i nadále vyvíjet v poklidném evolučním procesu, nebo zda dojde k tak zásadním změnám, že již nebudeme moci hovořit o jeho identitě.

Náš stát během svého vývoje musel takovými zkouškám nejednou čelit, a tak se nám naskytuje materiál vhodný ke srovnání. Za nejzlomovější okamžiky považuji samotný jeho vznik po první (1918) a jeho obnovení po druhé světové válce (1945). Tyto historické mezníky se také staly náplní mé diplomové práce. Zaměřím se proto na toto období a budu zkoumat dobové názory a teorie, zda zde proběhla kontinuita státu nebo práva, tedy zda je stát nebo právní řád totožný, popřípadě, zda mluvíme o diskontinuitě, tedy pro nastalé změny se již nejedná o identický stát nebo právní řád.

O kontinuitě i diskontinuitě můžeme mluvit z právního nebo státního hlediska, ale i z jiných, jako například z ideologického, politického či kulturního. Z důvodu obsáhlosti tématu se však zaměřím jen na otázku kontinuity a diskontinuity práva a státu v roce 1918 a 1945, a to prostřednictvím dobových právních teoretiků. Chtěla bych představit jejich jednotlivé teorie pojmání kontinuity a diskontinuity, uvést jejich vzájemné odlišnosti a na závěr tyto teorie shrnout a zhodnotit. Přitom nejprve vymezím samotnou „revoluci“ a její vztah k právu. Zabývat se budu také pojmy kontinuita a diskontinuita. Uvedu zákony, které byly dobovými právníky považovány za tzv. normotvorná ohniska a vyvolaly mnohé spory týkající se právě kontinuity, popř. diskontinuity právního řádu. Dále se zaměřím na srovnávání významných právníků, které po formální stránce rozdělím mezi ty, kteří se výhradně zaměřili na rok 1918, dále ty, kteří zkoumali rok 1918 i 1945 a nakonec na ty vědce, kteří se orientovali na rok 1945. Budu vycházet ze tří významných teorií: normativní teorie prof. Františka Weyra, teorie kontinuity, která byla prosazovaná vrcholnými politickými činiteli v čele s prezidentem Edvardem Benešem a nakonec teorii právní diskontinuity, jejíž autoři ale nevycházeli z brněnské normativní teorie (mimo jiné také slovenští autoři).

Práce bude vycházet zejména z komparativní metody. Chtěla bych jednotlivé autory a jejich názory vymezit a v jejich názorech a teoriích najít to, z čeho vycházejí, k jakým

závěrům docházejí nebo naopak, v čem se rozcházejí, příp. co u svých kolegů kritizují. Dle těchto závěrů bych jednotlivé osobnosti chtěla uspořádat a objektivně zhodnotit jejich teorie.

2. Právo a revoluce

Tento zajímavý fenomén je právníky i neprávníky často vyhledávaným tématem ke zpracování nejrůznějších koncepcí a teorií. Pod pojmem revoluce si pravděpodobně představíme nějaký zvrat, revoluční boje anebo přímo konkrétní revoluce (Velká francouzská revoluce, Říjnová revoluce apod.). V naší stručné úvaze můžeme vyjít z charakteristiky prof. Jaroslava Stránského: „Revolucí je nesoulad skutečného děje s představou, jakou o něm měl právní řád.“¹ Tedy v naší představě se vybaví určité odmítnutí starých pravidel a nahrazení pravidly novými. To se jistě po faktické stránce, zjednodušeně řečeno i odehrává. Zajímavá je ale otázka, jak se takové dění odrazí v právním řádu toho kterého státu. Pro předrevoluční stát je revoluce jevem negativním, jelikož jejím zapříčiněním je právě tento stát ohrožen ve svých základech. Proto státy přijímají opatření na ochranu svých vlastních zájmů a chování směřující k revoluci potlačují a sankcionují. V případě, že je toto chování směřující k revoluci odhaleno nebo je revoluce potlačena, její aktéři jsou pak dle zákonů souzeni a trestáni. Jiná situace je v případě revoluce vítězné, kde naopak iniciátoři se stávají národními hrdiny. Tento stav pěkně vystihuje jedno německé přísloví: „Geling es, ist es Heldentat, missgelingt es, ist es Hochverrat.“ – „Pokud to vyjde, je to hrdinský čin, pokud to nevyjde, je to velezrada.“ Podobný názor na revoluci má také Jaroslav Stránský, který ve svém článku uvádí: „Zločin sám není revolucí, ani ten zločin, jehož skutková podstata jest obsažena v dělné snaze docílití vzpoury oněch subjektů, jimž právní řád ukládá výkon své moci např., ani úklady o republiku podle našeho zákona na její ochranu nejsou revoluce, vždyť také ty zákon předvídá. Zato jest revoluce každá diskrepance mezi představou zákona a skutečností bez ohledu na to, ve kterém údobí předvídané evoluce se objevila.“² Nahrazení jednoho státu státem novým revolučním má pak následky v jeho právním řádě. Často právě revoluce směřuje k tomu, aby byl nahrazen předrevoluční právní řád. Naskýtají se nám tak dvě možnosti zkoumání identity a to státu a právního řádu. Právní řád je ucelený soubor norem, který nemá žádného vztahu k právním řádům jiných států a tedy i řádu svého předchůdce, v praxi je ale situace složitější, jelikož není možné neprodleně po revoluci nahradit dosavadní právní řád a tak je situace často řešena hromadnou recepcí. A tak se

¹ STRÁNSKÝ, Jaroslav. Právo a revoluce. *Vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně*, 1924, roč. 3, s. 170.

² Tamtéž, s. 171.

otevřít širokou cestu variant jak danou situaci řešit, zda je možno prohlásit stát stále za týž, nebo se už jedná o nový útvar. Jak pohlížet na právní řád? Jedná se o nový právní řád, když jeho obsah je shodný s jeho právním předchůdcem? Tyto a jiné otázky řeší autoři, jejichž názory se ve své práci zabývám. Za klíčové si volí různé způsoby řešení těchto otázek a dle nich pak konstruují své teorie. Jejich řešení má pak velmi praktické dopady, např. co se týče státních závazků, platného práva, právní jistoty, nabytých práv a mnohé další.

3. Kontinuita a diskontinuita státu a právního řádu

Na otázku kontinuity a diskontinuity se můžeme dívat z několika pohledů. A to z pohledu právně teoretického, historického, ústavního či mezinárodního. Přitom žádný z těchto pohledů není nijak nadřazený ostatním a ani žádný nelze považovat za výchozí. Mnozí právní teoretici je kombinují, nebo se jimi nechávají ovlivnit. Stejně tak samotná kontinuita a diskontinuita se může týkat více předmětů. Lze ji zkoumat jak z pohledu státu, právního řádu, právního odvětví, či jednotlivých dílčích zákonů, tak také z pohledu společenského, sociálního, ideologického či kulturního, ... Pokud se zaměříme na samotný pojem „kontinuita“ a „diskontinuita“, dojdeme k závěru, že tento jev vždy „ožívá“ ve společensky vypjatých situacích, kdy stát, resp. jeho právní řád čelí otřesům. A dle toho zda převládne prvek kontinuitní, mluvíme o kontinuitě, tedy o určité spojitosti, souvislosti, nepřetržitém trvání. V případě, že nastalé změny měly tak dalekosáhlý vliv, že již nelze mluvit o totožnosti původního s přítomným považujeme jev za diskontinuitní, nespojitý, nesouvislý. Kontinuitu můžeme vymezit slovy Karolíny Adamové jako „nepřetržitý vývoj, charakterizovaný jako plynulý přechod jednoho stavu či kvality systému v jiný stav nebo kvalitu“.³ Naopak diskontinuitu charakterizuje jako „přerušování vývoje, napětí, prudkou negaci předchozího stavu či kvality a vystřídání starého systému novým“.⁴ Jedná se tedy v případě kontinuity o totožnost a diskontinuity o různost, což se na první pohled může zdát, že jde o jevy ostře protikladné, jak ale poukazuje prof. Adamová, nemusí tomu tak být, neboť nezřídka dochází k prolínání a vzájemnému modifikování: „Na kontinuitu státu kladou důraz zpravidla koncepce konzervativní, zdůrazňující význam stability a postupných změn v rámci existujícího systému navazujícího na vytvořené již instituce. Diskontinuita vyjadřuje revoluční zvrát, je spojena s otřesy a řadou rizik pro stát.“⁵

O tom, že toto téma nespadá pouze do kategorie teoretického bádání, ale má praktický dosah, nás přesvědčuje vznik československé republiky a její následný vývoj, se zásadními roky 1918, 1938, 1939, 1945, 1948, 1989, 1992 či 2004.

Pro státní orgány a pro veřejnost je nutné vědět, jaké právo je platné, jak jsou společenské vztahy regulovány, jaké je protispoločenské jednání a jaké sankce za jeho porušení následují. Tedy otázka kontinuity a diskontinuity je významná z hlediska právního

³ ADAMOVÁ, Karolína. K otázce kontinuity a diskontinuity práva v České republice. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945-1990*. Praha: Karolinum, 2003, s. 73.

⁴ Tamtéž.

⁵ PAVLÍČEK, Václav. O kontinuitě a diskontinuitě. *Právní praxe*, 1993, roč. 41, s. 198.

státu a právní jistoty. Kromě závažnosti vnitrostátní má téma kontinuity a diskontinuity značný vliv i v právu mezinárodním. A jak z pohledu jeho samotné existence jako státu, tedy suveréna, tak z pohledu jeho závazků a nároků k zemím ostatním. Otázka diskontinuity státu je značně problematická. Vznik nového státu se uskutečňuje po stránce faktické a následně je právně zakotven. Dá se říci, že existuje určitý časový okamžik, kdy není jisté, zda vznikl nový stát anebo se jedná o ten samý stát, který jen momentálně prochází krizí. Určité východisko lze pak spatřovat v hodnocení procesů tvorby nového státu státy jinými již existujícími. Z těchto názorů, tedy že pro vznik státu je určující jeho uznání ze strany států již existujících, vzešla teorie, dle které je pro vznik Československa den 28. říjen bez právní relevance. Tato teorii právě vychází z mezinárodního práva, a tvrdí, že vznik Československa byl důsledkem mezinárodních smluv nebo mezinárodních aktů, uzavřených ještě před 28. říjnem.⁶ Tento názor byl však předmětem časté kritiky a neujal se.

⁶ Jak uvádí ve svém článku prof. Václav Pavlíček: „Argumentem pro toto tvrzení byly nóty spojeneckých mocností uznávající Národní radu československou za představitelku československého národa.“ PAVLÍČEK: *O kontinuitě...*, s. 348.

4. Recepční normy a jiné zásadní právní předpisy

4.1. Zákon Národního výboru č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého

Tento první československý zákon (dále jen z. č. 11/1918 Sb. z. a n.) je znám jako recepční norma, jelikož ve svém čl. 2 uvádí, že „veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti“. Nově vzniklý stát Československo přebralo po zaniklé monarchii po obsahové stránce všechny právní předpisy, které svým obsahem neodporují jeho vzniku (resp. Národnímu výboru jako nejvyššímu orgánu nového státu). Díky tomuto zákonu byla zachována obsahová kontinuita právního řádu, zajištěna právní jistota a měly být vyloučeny možné komplikace a zmatky.⁷ Jak uvedl sám autor zákona JUDr. Alois Rašín: „Podstata spočívala v tom, že všechny zákony a nařízení platí dále, a že vládní formu samostatného státu ustanoví národní shromáždění... Základním tímto zákonem mělo být i zamezeno, aby nenastal bezprávní stav, aby se celá státní správa nezastavila a aby se 29. října pracovalo dále, jakoby revoluce vůbec nebylo.“⁸ Recepční norma však byla „dítětem“ revoluční doby 1918, a tak není překvapivé, že obsahovala několik nepřesností, které jen dotváří dobu, v níž vznikala. Hmotně právní recepce navíc přinesla specifickou situaci, kdy v jednom unitárním státu platily dva odlišné právní řády. Na území Čech, Moravy a Slezska platil po obsahové stránce bývalý rakouský právní řád a na Slovensku a Podkarpatské Rusi bývalý uherský právní řád i s významným postavením obyčejového práva. Tento nastalý právní dualismus (a pokud uvážíme situaci na Hlučínsku a recepci bývalého německého práva, tak přechodně dokonce trialismus) bylo do budoucna nutno odstranit a právní řády unifikovat. Co se týče ale formální stránky, je situace odlišná. Již se nejedná o totožnost, kontinuitu, ale diskontinuitu, jelikož se jedná o dva odlišné právní řády, rakousko-uherský a československý.

Pokud se zabýváme otázkou recepce právního řádu, musíme přihlídnout i k ryze praktické stránce věci. Je nutné se zmínit i o faktickém začátku platnosti onoho převzatého právního řádu. Pokud vezmeme v úvahu české země, je situace jednoduchá, jelikož se jedná o v historii existující stát s vyznačenými hranicemi, na rozdíl od Slovenska a Podkarpatské Rusi, které jako státy suverénní byly založeny teprve roku 1918 a u nichž vznikl problém ohledně demarkace hranic. Berme tedy v potaz pouze situaci na Slovensku a Podkarpatské

⁷ HORÁK, Ondřej. Vznik Československa a recepce práva. K právní povaze a významu zákona č. 11/1918 Sb. z. a n. s přihlídnutím k otázce recepce právního řádu. *Právněhistorické studie*, 2007, roč. 38, s. 153-169.

⁸ Tamtéž, s. 155.

Rusi. Věc územní platnosti právního čl. řádu řešil ve svém díle i vrchní odborový rada JUDr. Vratislav Kalousek, který dochází k závěru, že nelze určit jednotné datum. Naopak jedná se o proces, který se rozpadá do několika fází a to dle toho, kdy na okupovaném území okupace proběhla, tedy kdy „ústřední správa byla etablována, tj. kdy župan byl jmenován a nastoupil úřad“.⁹ V případě, že budeme vycházet ze stanoviska Nejvyššího správního soudu, vyloučí nám 17 dat, ve kterých se rozkládá postupné rozšiřování suverenity Československa. Nejvyšší správní soud zastával názor¹⁰, že ústřední správa je reprezentována řízením určitých administrativních jednotek, dr. Kalousek zastával názor odlišný a to, že vojsko v podstatě reprezentovalo a zastávalo funkci policejního orgánu. Tedy počátek platnosti spatřuje v okamžiku obsazení daného území československou brannou mocí. Tím pádem se počet dat snižuje jen na 3-4. Podle názoru Nejvyššího správního soudu je datum 28. října jen nejzazším možným dnem, odkdy platil československý právní řád na celém území. Ale pokud věc budeme rozebírat s přihlédnutím k jednotlivým územím státu, zjistíme, že se právní řád na určitém území recipoval v různých časových intervalech. Ve své práci se však budu zabývat teoretickou otázkou kontinuity a diskontinuity právního řádu jako celku a ohledně otázky recepce právního řádu, budu vycházet z data 28. října jako onoho nejzazšího možného údaje převzetí rakousko-uherského právního řádu.

4.2. Ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úředního věstníku československého, o obnovení právního pořádku

Ústavní dekret prezidenta republiky ze dne 3. srpna 1944 č. 11 Úředního věstníku československého, o obnovení právního pořádku (dále jen úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čl.) patří mezi další normy obnovující právní pořádek. Jedná se o akt, kterým se měl československý stát vyrovnat s obdobím nesvobody, s nepravostmi a právními předpisy vydanými během druhé světové války. Tento právní předpis se dělí na tři části, první z nich se zabývá předpisy domácími, druhý řeší otázku předpisů vydaných státním zřízením zahraničním a zbylá část obsahuje předpisy závěrečné. První oddíl *O předpisech domácích* obsahuje 3 články, z nichž článek první deklaruje platnost právních předpisů doby předmnichovské¹¹, v druhém odstavci se konstatuje, že předpisy vydané od 30. září 1938 do

⁹ KALOUSEK, Vratislav. Kdy nabývaly platnosti československé zákony na Podkarpatské Rusi? In HOETZEL, Jiří (ed). *Pocta k šedesátým narozeninám Dr. Emila Háchy*. Bratislava: Právnická fakulta univerzity Komenského, 1932, s. 231.

¹⁰ Usnesení ze dne 14. dubna 1919, č. 352.

¹¹ Článek 1. Ústavní a jiné právní předpisy československého státu, vydané do 29. září 1938 včetně, pocházejí ze svobodné vůle československého lidu a jsou československý právní řád.

dne, jež bude nařízením určen¹², nejsou součástí československého právního řádu. Článek 2. obsahuje recepční normu, jež zcela na přechodnou dobu ponechává možnost právní předpisy z doby nesvobody používat a to v tom případě, že se nejedná o normativní akty, jež se přičí svým obsahem nebo znění demokratickým zásadám československé ústavy¹³ a zároveň se nesmí jednat o právní předpisy z oborů soudního práva trestního, soudního řízení trestního, práva osobního a rodinného. Druhý oddíl tohoto předpisu reaguje na normativní akty vydané v zahraničí a vyjímá z obecné platnosti článku 1 odst. 2 jmenované dekrety prezidenta.¹⁴ Tyto dekrety, ačkoliv byly vydány v době nesvobody, nejsou stíženy automaticky neplatností, ale jejich platnost se bude odvíjet z výsledku následné ratihabice. Tento článek provádí částečnou a podmíněnou recepci některých ústavních dekretů prezidenta z období nesvobody. Článek druhý řeší otázku ostatních, blíže nevyjmenovaných dekretů prezidenta vydaných na základě úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl. a to tak, že pozbývají planosti šest měsíců poté, co se sejde národní shromáždění (pokud jejich platnost nevyprší dřívějším dnem, nebo nebudou změněny, zrušeny nebo znovu vyhlášeny). Přičemž změnit je nebo zrušit je možné i obyčejným zákonem (odstavec 3). Odstavec čtvrtý uvádí: Nařízení vydaná v zahraničí prezidentem republiky podle § 64, odstavce 1 č. 10 ústavní listiny a vládou podle § 55 ústavní listiny, nejsou předpisem článku 1, odstavec 2 dotčeny. Závěrečné předpisy jen řeší okamžité nabytí platnosti, tedy vyhlášením a provedením dekretu.

Úst. dek. č. 11/1940 Úř. věst. čsl. je významný, neboť řeší otázku recepce právního řádu po druhé světové válce a zároveň poukazuje na ty právní předpisy, které pozbývají platnosti. I přes svůj značný význam, ale dekret obsahuje mnohé nepřesnosti. Mezi ně patří např. neuvedení přesného dne, jímž se končí období nesvobody, namísto toho dekret odkazuje na vládní nařízení. Tento prvek jistě nepřispěje k právní jistotě. Dále slovo „používat“ interpretuji tak, že právní předpisy, nejsou platné, ale je možná jejich aplikace, čímž vzniká logický rozpor, že neplatná norma má regulovat právní vztahy. Formulace: na zcela přechodnou dobu je poněkud neurčitá apod. Sám dekret řeší problematiku obnovení právního pořádku jen obecně a je charakteristický časovou nouzí a potřebou nutnosti situaci co nejdříve vyřešit. Bylo tedy nutností, aby jej doplnily další právní předpisy.¹⁵

¹² Jedná se o vládní nařízení ze dne 27. července 1945 č. 31 Sb. z. a n., jímž se stanoví konec doby nesvobody pro obor předpisů o obnovení právního pořádku. Tento den byl určen datem 4. května 1945.

¹³ Tedy ústavní listiny, jejich součástí a zákonů ji měnících a doplňujících, vydaných po 29. září 1938.

¹⁴ Jedná se o úst. dek. prezidenta republiky ze dne 21. července 1940 o ustavení Státní rady jako poradního sboru prozatímního státního zřízení Československé republiky ze dne 4. prosince 1940 č. 1, ústavní dekret prezidenta republiky ze dne 15. října 1940 o prozatímním výkonu moci zákonodárné (č. 2 Úř. věst. čsl.) a ostatní dekrety prezidenta republiky vydané podle § 2 dekretu č. 2/1940 Úř. věst. čsl.

¹⁵ Např.: vyhláška ministra vnitra ze dne 27. července 1945, č. 30 o platnosti ústavního dekretu prezidenta republiky ze dne 3. srpna 1944 č. 11 Úř. věst. čsl., vládní nařízení ze dne 27. července 1945, čl. 31, jímž se

4.3. Nařízení Slovenské národní rady č. 1/1944 Sb. n. SNR, o vykonávání zákonodarnej, vládnej a výkonnej moci na Slovensku

Nařízení Slovenské národní rady ze dne 1. září 1944 č. 1/1944 Sb. n. SNR, o vykonávání zákonodarnej, vládnej a výkonnej moci na Slovensku (dále je nar. č. 1/1944 Sb. n. SNR) je strohý právní předpis obsahující jen tři paragrafy, ale stal se velmi významným a klíčovým dokumentem. Mnohými právníky byl považován za nové normotvorné ohnisko s působností omezující se na Slovensko. Tímto aktem Slovenská národní rada ustanovila svoji pravomoc vykonávat moc zákonodárnou, výkonnou a vládní na Slovensku a dále stanovila, že všechny zákony, nařízení a opatření zůstávají v platnosti, pokud neodporují duchu republikánsko-demokratickému. Pro tuto druhou část je toto nařízení považováno za recepční normu, zajišťující materiální kontinuitu. Zajímavé je, že v úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. recepci zajišťuje tím způsobem, že předpisy vydané v době nesvobody, jsou neplatné a jen ty, které neodporují demokratickým hodnotám jsou použitelné. Naopak Slovenské nařízení se vydalo cestou opačnou a to, že dotčení právní předpisy jsou platné, pokud neodporují duchu republikánsko-demokratickému. Poslední bod se týká účinnosti, kterou toto nařízení nabývá ihned.

4.4. Nařízení Slovenské národní rady č. 30/1945 Sb. n. SNR, o zákonodarnej moci na Slovensku

I když tento právní předpis nefiguruje jako recepční norma, uvádím jej zde z toho důvodu, že hraje významnou roli u některých autorů ohledně zpochybňování kontinuity právního pořádku na Slovensku, nebo je považován za normotvorné ohnisko pro Slovenské území. Toto nařízení stanovuje, že na Slovensku zákonodárnou moc vykonává Slovenská národní rada v duchu upřímné shody s prezidentem a vládou československé republiky. Co se týče zákonodárné moci s celostátní působností, tu vykonává dekrety prezident republiky, ale musí jim předcházet dohoda se Slovenskou národní radou. Vláda Československé republiky a předsednictvo Slovenské národní rady dohodou určí, zda je věc celostátní povahy či nikoli. Jakmile nabude účinnosti toto nařízení, ztrácí svoji platnost nar. č. 1/1944 Sb. n. SNR co se týče zákonodárné, vládní a výkonné pravomoci Slovenské národní rady. Poslední ustanovení nařízení se týká účinnosti, kterou nabývá ihned, a udává, že toto nařízení vykonává předsednictvo Národní rady.

stanoví konec doby nesvobody pro obor předpisů o obnovení právního pořádku, zákon ze dne 19. prosince 1945, č. 12, jímž se schvalují, doplňují a mění právní předpisy o obnovení právního pořádku a další.

5. Autoři zabývající se otázkou kontinuity a diskontinuity výhradně roku 1918

5.1. Tomáš Garrigue Masaryk

Není nutné připomínat, že Tomáš Garrigue Masaryk, původním povoláním profesor filozofie Karlovy univerzity, byl nejvýznamnějším českým politikem spojeným se vznikem samostatného státu a také prvním a nejdéle úřadujícím československým prezidentem, profesor filozofie Karlovy univerzity. Prof. Masaryk se ve svých pracích zabýval spíše praktickou stránkou vzniku Československa. Uvádí, že si zprvu nebyl sám jistý konečnou formou a provedením. Z toho důvodu své názory přizpůsoboval měnící se situaci. Otázky kontinuity nebo diskontinuity práva a státu se ve svých pracích jen zběžně dotýká, často je tento aspekt jen naznačen nebo jej čtenář musí dovozovat z autorových myšlenek. Přesto se právě pojetí prof. Masaryka stalo nejvýznamnějším po celou existenci Československé republiky. Pozdější autoři, především dr. Edvard Beneš, pak z Masaryka vychází a odkazují na něj.

Masaryk v otázce vzniku Československé republiky rozlišuje vznik politický (de facto, materiálně) a právní (vznik de iure, formální). Upozorňuje na pojetí historické a přirozenoprávní, dále také na význam uznání státu v cizině. Uvádí, že odpověď, kdy přesně vznikl Československý stát, je velmi problematická: „Vycházel jsem z historického státního práva českých zemí, podle něhož nám náležela úplná restituce našeho státu; někdy jsem i dovozoval, že náš stát de iure ještě existuje. (Vzpomínám tu své vlastní polemiky proti „transsubstanciaci“!).“¹⁶ Prof. Masaryk, jak dále uvádí, si byl vědom, že tento názor nemůže plně obstát a to vzhledem k připojení slovenského území a území Podkarpatské Rusi. Proto bylo nezbytné, aby vycházel i z práva pozitivního. Sám sebe a Národní radu chápal jako orgán revoluční a proti takovému, jak uvádí prof. Masaryk, se oficiální představitelé státu postaví na stanovisko legitimistické. Dále uvádí, že postupem času legitimismus ustupoval do pozadí, a na nově utvářející se stát bylo pohlíženo jako na určité faktum: „My byli přijímáni z počátku de facto, později i de iure“.¹⁷ Dále říká: „Časem naše propaganda šířila znalost a uznání našeho historického státního práva; politikové radikálnější a radikální strany uznávali naše právo přirozené, uznávali naši revoluci.“¹⁸ Prof. Masaryk píše, jak zahraniční Národní rada

¹⁶ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Nová Evropa, Stanovisko Slovanské*. 4. vydání. Brno: Doplněk, 1994, s. 196.

¹⁷ Tamtéž, s. 312.

¹⁸ Tamtéž, s. 316.

postupně získávala autoritu vedením československých legií a jak se stávala z vlády de facto vládou uznanou. Za důležitější mezník Masaryk považoval uznání Národní rady a vojska. Na otázky, odkdy tedy existuje samostatný československý stát, pak odpovídá: „Všeobecná situace válečná a naše postavení v Rakousko-Uhersku způsobilo, že se naše samostatnost zakládala právně, mezinárodně na mezinárodním uznání v první řadě Spojenců.“¹⁹ Sám však uvádí, jak mnozí historici měli potíže tento problém rozřešit. Další komplikace nastaly v okamžiku, když se Národní výbor prohlásil 28. října za vládu a svůj vznik spojil právě s tímto dnem. Vzniklou situaci Masaryk komentuje slovy: „Věc se má takto: zahraniční Národní rada se prohlásila po mnohých předchozích uznáních za vládu československého státu, a spojenci ji uznali; a uznali ji i představitelé Národního výboru s předsedou Národního výboru; na druhé straně se prohlásil v Praze Národní výbor také za vládu: měli jsme tedy jistou dobu vlády dvě, jednu zahraniční, Spojenci uznanou, a druhou domácí, prohlásivší se právem revoluce.“²⁰ Tato dualita pak vedla ke vzniku dvou vlád, mezi kterými ale nevznikal rozpor, nýbrž spolupráce, a proto se vzniklá situace vyřešila tak, že domácí „centrum“ mělo na starosti administrativu a zahraniční „centrum“ vedlo vojenské operace a diplomatické a zvláště mírové jednání. Tedy když se opět vrátíme k prvotní otázce, jakého dne vznikl Československý stát, Masaryk podává zajímavou odpověď. Dle jeho názoru se vznik počítá od uznání zatímní vlády Spojenci, tedy konkrétně od uznání Francie 15. října. Avšak: „Pro datum 28. října mluví převrat, jak se udál v Praze a v celé vlasti; celý národ viděl v převratu počátek samostatného státu, odpoutaného od Rakouska-Uherska a od Habsburků. A konečně mluví pro 28. říjen důvod formální, že se totiž národ na svém území prohlásil za samostatný... přijímám datum 28. října...“²¹ Co se týče otázky kontinuity a diskontinuity, Masaryk byl zastáncem formální diskontinuity státních idejí Rakouska-Uherska (jeho tzv. „odrakouštění se“). Co se týče kontinuity, popř. diskontinuity státu zastával názor, že český stát po právní stránce nikdy nezanihl a vznikem Československa dochází pouze k jeho obrození, toto historické pojetí ovšem neplatí pro Slovensko. Kontinuita práva byla zajištěna prostřednictvím recepčního zákona.²² Z okruhů otázek spojených s problematikou kontinuity a diskontinuity považuje Masaryk za významné určit především den vzniku Československa, což odráželo i jeho vyzdvihování role zahraničního odboje před domácím.

¹⁹ MASARYK: *Nová Evropa...*, s. 315.

²⁰ Tamtéž, s. 316.

²¹ Tamtéž, s. 318.

²² Tamtéž.

5.2. Bohumil Baxa

Právní historik, konstitucionalista a také politik Bohumil Baxa, který vyučoval především na brněnské právnické fakultě, zastává ve svém díle *Parlament a parlamentarism* myšlenku, že Československý stát vznikl revolucí, při které byla přetrhána formální kontinuita. Revoluci pojímá jako revoluci právní, ve které se „dosavadní základ státního řádu zaměňuje za nový, způsobem (popřípadě i formou), kterého dosavadní právní řád nezná“.²³ Za způsob, kterým se tak stalo, vidí prohlášení Národního výboru, že Československý stát vstoupil v život. Je zajímavé, že revoluce představuje na jedné straně přetrhání dosavadního systému státu, ale na druhé straně se jedná o obnovení českého státu, který zde přetrvával. Uvádí: „Přihlížíme-li pak ke skutečnosti, že český stát, který tu byl již od dob středověkých, de jure nikdy nezanikl, nýbrž že se určité jeho prvky dochovaly až do převratu, můžeme vším právem tvrditi, že tu šlo v podstatě o obnovení českého státu, ovšem s dvojitou změnou: jednak podkladu územního, jednak také podkladu ústavního.“²⁴ Ohledně územního podkladu je zřejmé, k jakým změnám došlo, co se týče podkladu ústavního, zmiňuje, že ustanovení nového státu nečinil orgán, který by k tomu byl povolán podle zemské ústavy (tedy nějaký souhrn zemských sněmů), ale orgán nový, dosud neznámý – Národní výbor. Revoluce přetrhává kontinuitu formální, na rozdíl od jiných právních teoretiků však u materiální kontinuity rozlišuje, zda se jedná o soukromé či o veřejné právo. V případě soukromého práva je podle něj kontinuita zachována, naopak u veřejného práva (zvláště ústavního) dochází k popření: „Neboť jinak revoluce sama byla by uvedena vniveč.“²⁵ Po revoluci následuje tzv. revoluční období, které je spjato s nedostatkem legitimacy Národního výboru. Revoluční období končí sejitím se zastupitelského sboru a přijetím definitivní ústavy. Dnem, kterým pak tato ústava vstoupí v platnost, začíná období zákonné. Dále se prof. Baxa věnuje srovnávání Národního výboru jako orgánu revolučního a Národního shromáždění jako zákonodárského orgánu zákonného období.²⁶

²³ BAXA, Bohumil. *Parlament a parlamentarism*. Díl I. Parlament; jeho vývoj, složení a funkce. Praha: Státní nakladatelství, 1924, s. 345.

²⁴ Tamtéž, s. 239.

²⁵ Tamtéž, s. 240.

²⁶ Tamtéž.

5.3. Stanislav Dnistrjanskyj

Všestranný právník, ale především civilista Stanislav Dnistrjanskyj působil na Ukrajinské svobodné univerzitě v Praze. Ve svých pracích se zabývá pouze otázkou kontinuity a diskontinuity práva a státu po první světové válce. Je zajímavé, že jeho myšlenky se opírají o význam národa a národní ideje. Z tohoto důvodu se pak velmi ostře vyhrazuje proti normativní teorii, která s národem a jeho důležitostmi při vzniku státu vůbec nepočítá. Prof. Dnistrjanskyj ohledně normativistů uvádí: „Řekněme proto otevřeně pravdu. Jest zcela bezvýznamnou věcí, předválečným teoretickým dogmatismem, opírajícím se o identitu právního řádu se státem i o bezohlednou právní sílu normy právní dovozovati právní akt vzniku nového státu z revoluce. Normativní teorie Kelsnova a Weyrova je přímou negací právního vzniku nového státu - toť nejlepší důkaz pochybenosti normativní teorie.“²⁷ Pro tohoto autora hraje při vzniku nového státu klíčovou roli vůle národa, jeho cítění, identita, ... Prof. Dnistrjanskyj toto nazývá jako tzv. „volonté générale“ národa.

Události roku 1918 považuje za revoluční tedy za diskontinuitní. „Avšak když následkem revoluce vláda dosavadního státu přestane trvati, tedy na její místo povolá vůle národa na svém národním území novou vládu, i nelze pochybovati, že tato vláda je právní vládou a že nastupuje na místo staré, která přestala již existovati. Nová – národní – vláda vyhlašuje na svém území nový řád, tj. nové právo, nový stát.“²⁸ Prof. Dnistrjanskyj se ve svém díle nikde nezmiňuje o kontinuitě nebo diskontinuitě, ale z jeho myšlenek se domnívám, že s revolucí a se vznikem nového státu nastává diskontinuita právní (po stránce materiální a formální) i státní. V tomto svém článku autor reaguje jen na situaci při vzniku československého státu, dalším vývojem se již nezaobírá.

²⁷ DNISTRJANSKYJ, Stanislav. Právní vznik československého státu. *Právník*, 1929, roč. 68, s. 358.

²⁸ Tamtéž, s. 360.

6. Autoři věnující se kontinuitě a diskontinuitě jak roku 1918, tak 1945

6.1. František Weyr

Profesor brněnské právnické fakulty František Weyr byl nejen vynikající právník a státopěvec, ale i filosof, statistik a zakladatel normativní školy a zároveň její nejvýznamnějším představitelem. Myšlenky prof. Weyra ohledně kontinuity a diskontinuity vychází právě z normativní teorie propagující identitu státu a právního řádu. Právní řád charakterizuje jako souhrn právních norem, jež tvoří jednotu uzavřenou v sebe a všechny její součásti musí být odvoditelné od jedné nejvyšší normy, která je ohniskem normového souboru. Touto ohniskovou normou je pak zpravidla ústava, jako norma, kterou se stát (a právní řád) ustavuje. O kontinuitu právního řádu jde tedy tehdy, pokud trvá tatáž ohnisková norma a k přetržení této kontinuity dochází, když toto normové ohnisko je nahrazeno jiným. Kontinuitu práva pak vztahuje na skutečnost vývoje práva či právního řádu, na ty změny, které v něm během doby nastávají.²⁹ Dále k tomu uvádí: „Právní kontinuitou míníme pak skutečnost, že určité zásady nebo právní instituty trvají během doby a přes změny, které se v době té odehrávají, nedotčeně, pokud se týče zásadně nezměněně v právním řádě dále, nebo alespoň že organicky, tj. bez nějaké obsahové nebo časové diskontinuity se vyvíjejí.“³⁰ Jsou-li naplněny podmínky uvedené výše pak mezi dvěma dobami je kontinuita - vývoj nebyl násilně přetržen. Prof. Weyr člení právní kontinuity na kontinuitu obsahovou (materiální) a kontinuitu formální. Ke kontinuitě materiální uvádí, že se jedná o kontinuitu právní z hlediska jejího obsahu, bez přihlídnutí na jednotnost či totožnost právního řádu, kterého se kontinuita týká, tedy: „Kontinuita právní jest zde i v takových případech, ve kterých zmíněná konkrétní zásada právní nebo institut právní zachoval se, pokud se týče, vyvíjel se organicky v pozorované době v právním řádě, platném na stejném území a u téhož obyvatelstva, avšak bez ohledu na to, zdali jde skutečně o týž právní řád (normový soubor) ve smyslu formálním.“³¹ Právě zachování materiální kontinuity je udrženo prostřednictvím recepce. Pomocí recepce je obsah jednoho právního řádu převzat do právního řádu střídajícího. Přitom se tak může stát buď výslovně, ve formě zákona (např. zmiňovaný z. č. 11/1918 Sb. z. a n.) nebo nevýslovně, fakticky (např. recepce římského práva). Prof. Weyr otázku právní kontinuity z hlediska

²⁹ WEYR, František. Kontinuita právní. In HÁCHA, Emil, HOETZEL, Jiří, LAŠTOVKA, Karel, WEYR, František (ed). *Slovník veřejného práva československého*. Díl II. Brno: Rohrer, 1932, s 364.

³⁰ Tamtéž, 365.

³¹ Tamtéž.

materiálního řadí mezi problém historicko-právní, kde se zkoumá obsahová identita právních principů nebo institutů.³²

Právní kontinuitu ve smyslu formálním pak ztotožňuje s identitou právního řádu samotného a dodává: „Zde rozumíme pak právní kontinuitou vývoj (změny) právního řádu, pokud děje se podle předpisů právním řádem samotným stanovených. Tuto kontinuitu vývoje pak možno zvatí právní kontinuitou ve smyslu formálním. Jejím předpokladem jest tudíž, že přes všechny změny, které snad nastanou v obsahu normového souboru, zůstává jeho normativní identita nedotčena: zůstává formálně týž.“³³ Přitom uvádí, že vzájemný vztah mezi kontinuitou a diskontinuitou ve smyslu formálním a materiálním se může vzájemně prolínat, tedy může být zachovaná kontinuita materiální a nikoliv formální atd. V případě, že pak dojde k formální diskontinuitě, znamená to revoluci v právním slova smyslu, tento úsudek jen potvrzuje Weyrův názor normativního teoretika a to, že stát a právní řád pojmově spadají v jedno. Nový stát vznikne vždy revolucí, mezi starým a novým státem není žádného normativního vztahu.

6.1.1. Názory na vznik Československé republiky

Novým ohniskem právního řádu československého se podle normativistů stal zákon č. 11/1918 Sb. z. a n. Díky tomuto zákonu došlo k přetržení práva rakouského s právem československým. Jak Weyr uvádí, rakouské právo je pak z pohledu nového právního řádu ničím, jen faktem. Naopak vůči čsl. právnímu řádu se zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., uvádí: „Stává ústavodárným aktem, jenž sám nemaje sice žádné normativně dále vysvětlené právní relevance než oné, kterou hledisko poznávající prostě (a libovolně) předpokládá, dodává a bude dodávat všem právním normám československým právní relevanci.“³⁴ Jediná možnost pro normativisty, jak by toto normativní ohnisko mohlo přestat platit, tkví v revoluci, díky které by pak bylo nahrazeno novým na něm nezávislým ohniskem. V tomto případě Weyr mluví o kontinuitě ve formálním smyslu, která je revolucí přetržena, naopak kontinuita v materiálním smyslu je nepřetržena a pokračuje. Její zajištění bylo uskutečněno pomocí recepční normy, tedy z. č. 11 z roku 1918.³⁵

³² WEYR: *Kontinuita právní*, s. 21

³³ Tamtéž, s. 365.

³⁴ WEYR, František. Vznik a zánik státu. In HOETZEL, Jiří, WEYR, František (ed). *Slovník veřejného práva československého*. Díl V. Brno: Rovnost, 1948 s. 530.

³⁵ PAVLÍČEK: *O kontinuitě...*, s. 5.

6.1.2. Názory na obnovení Československé republiky

Názory po druhé světové válce na obnovení Československého státu a otázku kontinuity a diskontinuity rozebírá prof. Weyr ve svém hesle *Vznik a zánik státu*. V tomto svém díle vychází z názorů Jiřího Jellinka (*Allegemeine Staatslehre*) a přejímá jeho názory o dvojitým pojmání státu jako institutu právním a historicko-sociálním.³⁶ Zdůrazňuje zde pojmovou identitu státu a jeho právního řádu. Poukazuje na problém, kterému musí normativní teorie čelit a to otázku absolutního vzniku popř. zániku ohniskové normy. Vycházíme-li z předpokladu, že tato ohnisková norma je „absolutně suverénní“ (nezávislá), pak není jiná norma, která ji může zrušit popř. založit. Jako východisko vidí vztah mezinárodního práva a práva vnitrostátního. Čímž se mu otvírají nové možnosti posuzování vzniku popř. zániku státu a to jak z hlediska práva mezinárodního, tak z hlediska práva vnitrostátního. Ve svých úvahách vychází právě z práva vnitrostátního a vzaté závěry pak aplikuje a vztahuje k situaci v Československu po Mnichovu. Opět připomíná nutnost rozlišovat mezi pojetím státu z hlediska polického (sociologického, kulturně-historického atd.) a juristického (normativního). Z pohledu politického prof. Weyr vidí kontinuitu mezi stavem před Mnichovem a po Mnichovu.³⁷ Jiného názoru je ohledně pohledu juristického (normativního). Jako zastávce normativní teorie ztotožněním právního řádu ke státu dochází k závěru, že „diskontinuita právního řádu má nutně v zápětí diskontinuitu příslušného státu a že jen předpokládaná kontinuita onoho zachraňuje kontinuitu resp. identitu tohoto“.³⁸ Kritizuje myšlenku kontinuity čsl. právního řádu (tedy i státu) zastávanou zahraničním odbojem. Upozorňuje na rozdílné pojetí mezi domácí právní praxí a zahraničním odbojem. Uvádí, že zatímco domácí právní praxe zaujala stanovisko diskontinuitní, které se lépe vypořádává s normami přijatými v době nesvobody, zahraniční praxe zastávala stanovisko kontinuitní. Po osvobození pak nastalo přizpůsobení se pojetí kontinuitnímu. Praxe musela rozhodnout, jak bude pohlížet na právní akty z doby nesvobody a jakým způsobem skloubí hledisko kontinuity a diskontinuity. Prof. Weyr jako zastávce teorie diskontinuity právního řádu vidí novou ohniskovou normu právního řádu v úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl.

³⁶ WEYR: *Vznik a zánik státu*, s. 530.

³⁷ K tomu dále uvádí: „Z hlediska ryze politického pak není žádné pochybnosti o tom, že přání a tužby jakož i obecná politická orientace tohoto obyvatelstva zůstaly nezměněny: nestali jsme se přes noc svým přesvědčením fašisty nebo německými národními socialisty, nýbrž zůstali dobrými Čechy, kteří ve vlastním svrchovaném státě spatřovali nadále svůj nejvyšší a nejcennější ideál. Kdo by tudíž mohl popírat, že s tohoto hlediska platila dále povšechná kontinuita skutečností, přesvědčení a přání jaké byly dříve?“ Tamtéž, s. 532.

³⁸ Tamtéž, s. 533.

6.2. Zdeněk Neubauer

Profesor ústavního práva na brněnské právnické fakultě Zdeněk Neubauer se zabýval také právní filozofií a patří mezi významné představitele brněnské normativní školy. Stejně jako prof. Weyr rozlišuje mezi kontinuitou v materiálním a formálním smyslu. U Neubauera se setkáváme s novými pojmy a to revoluce ve smyslu právním (formálním) a revoluce ve smyslu materiálním.³⁹ Ohledně právní diskontinuity (tedy revoluci ve smyslu právním) uvádí, že je zapříčiněna určitou událostí, která je nepředvídatelná a právem nekvalifikovaná a která se posléze prosadí jako nová základní norma. Toto nové právní ohnisko normového souboru pak vytvoří základ pro nový způsob tvorby práva, nový právní řád a tak i nový stát ve smyslu právním. Tuto událost nebo čin (popř. soubor činů) pak nazývá revolucí ve smyslu právním či formálním. Skrz revoluci ve smyslu materiálním dochází k přetržení kontinuity ve smyslu materiálním. Revoluci tedy vysvětluje jako náhlou změnu právního řádu, jenž způsobí neočekávanou změnu sociálních a hospodářských poměrů, tedy revoluce ve smyslu hospodářském, politickém, sociálním. Co se týče samotné revoluce, vyvstává otázka, zda se opravdu jedná o revoluci, tedy zda jsou naplněny znaky kvantitativní a kvalitativní. Ohledně vzájemného vztahu mezi revolucí ve smyslu formálním a právním uvádí, že se mohou vyskytovat jak izolovaně, bez vzájemného provázání, tak i současně. V případě, že se oba dva jevy vyskytnou současně, hovoří o revoluci v plném či totálním smyslu. Na závěr tento normativista uvádí, že cílem revoluce ve smyslu formálním je založení nového státu a právního řádu, kdežto snahou revoluce ve smyslu materiálním je jeho podstatná a radikální změna.⁴⁰

6.2.1. Názory na vznik Československé republiky

Otázkou kontinuity a diskontinuity po první světové válce se prof. Neubauer zabýval ve svém článku *Kontinuita a revoluce*. Uvádí, že události roku 1918 vyvrcholily v revoluci, při které došlo k přerušení formální právní kontinuity, vzniklo nové právní ohnisko a s ním nový právní řád a stát. Uvádí, že co se týče obsahu právního řádu, nastaly podstatné změny

³⁹ K samotnému pojmu revoluce prof. Neubauer uvádí: „Z hlediska právního jest revoluce pojmem výhradně negativním a formálním – znamená popření kontinuity mezi dvěma komplex státních norem, právního řádu předrevolučního a porevolučního: komplexy, které podle svého obsahu platí na téměř státním území, pro tytéž povinnosti subjekty a v téměř čase. Neboť mezi normou starého a nového práva neplatí – právě proto, že jsou dva izolované normové soubory – věta *lex posteriori derogat priori*. Pro porevoluční právní řád právo předrevoluční neexistuje, a tedy nemusí být jím rušeno, naopak má-li dále platiti, musí být revolučním právním řádem recipováno.“ NEUBAUER, Zdeněk. Kontinuita našeho ústavního práva. *Právník*, 1945, roč. 84, s. 286.

⁴⁰ NEUBAUER, Zdeněk. Kontinuita a revoluce. *Právní praxe*, 1946, roč. 19, s. 161.

především v právu veřejném, zvláště změny ústavní a státní, dané vznikem nového státu. Ale celkově se změny v právním řádu neprojevily v takové kvalitě, aby dostaly ráz revoluční. Což bylo zapříčiněno recepcí práva rakouského a uherského. Tím pádem právní řád po stránce obsahové měl evoluční ráz. Můžeme shrnout, slovy prof. Neubauera: „Státní převrat z r. 1918 byl typickou revolucí po stránce formální (právní), nikoliv však po stránce materiální (sociální). Došlo k přetržení formální kontinuity, ale materiální kontinuita byla zachována.“⁴¹

6.2.2. Názory na obnovení Československé republiky

K událostem z doby nesvobody prof. Neubauer zmiňuje, že pouhým faktem, navíc protiprávním, nelze měnit právo. Státní ústava tak nepřestala platit v důsledku událostí let 1938 a 1939. Vytvořením nového normativního ohniska není zrušeno ohnisko dosavadní (a jeho právní řád). Dojde tak jen k vytvoření dvou paralel. Jedna, která odráží faktický stav a druhá normativní skutečnost. Tento stav nazývá prof. Neubauer „dualismus normy a skutečnosti“.⁴² Praxe si pak vybere a aplikuje ten právní řád, který je mocensky prosazován. Právní řád původní, opomíjený, je stále platný, ale nepoužívaný. Tento stav platí do doby jeho restituce. „Nastolený právní řád nezavádí znovu svoji platnost, nýbrž zavádí znovu pouze svoji působnost či fakticitu ; neboť pokud jde o platnost, té nikdy nepozbyl.“⁴³ Shora uvedené ale nastává jen v tom případě, že byl obnoven ten stejný právní řád jako před revolucí. Je-li právní řád totožný, pak je totožný i stát. Prof. Neubauer celkově situaci po obnově vidí jako velmi složitou z důvodu mnohosti státních útvarů (druhá československá republika, říšský protektorát, slovenská republika a obnovený československý stát) se kterými je nutno se vypořádat. Tento stav je jedním z důvodů, pro které nelze zachovat materiální právní kontinuitu. Další příčiny pak spatřuje v nárůstu socialistické ideologie a z ní vycházející reformy právního řádu. Svou pozornost velmi zaměřuje na ústavní akty zahraničního odboje. Zmiňuje se o úst. dek. č. 1-4 Úř. věst. čsl. ohledně kterého uvádí, že pokud se přikláníme ke koncepci revoluční, pak zmíněné dekrety tvoří novou ohniskovou normu. Mnohem větší pozornost věnuje úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl.⁴⁴ Na základě tohoto ústavního dekretu

⁴¹ Tamtéž, s. 165.

⁴² Tamtéž, s. 166.

⁴³ Fakticitou vyjadřuje shodu mezi právním řádem a skutečností. Fakticitu se vyskytuje ve dvou případech, jedna je plná – zákonné normotvorné orgány vydávají právní předpisy, adresáti dle nich jednají a státní moc prosazuje jejich výkon. Druhým případem je, když míra fakticity je menší. Jedná se o situaci, kdy adresáti právních norem nejednají podle nich, ale zůstaly alespoň nějaké státní orgány s normotvornou pravomocí.

NEUBAUER: *Kontinuita našeho...*, s. 289.

⁴⁴ U tohoto dekretu prof. Neubauer rozebírá jeho tři části:

- 1) právo předmnichovské
- 2) právo z doby nesvobody
- 3) právo státního zřízení zahraničního

rozvíjí své dvě koncepce: kontinuity a revoluční. Dle koncepce kontinuity spatřuje normotvorné ohnisko v z. č. 11/1918 Sb. z. a n., a v Ústavě z roku 1920. Do něj se recipuje právo z doby nesvobody (s výhradami) a právo státního zřízení zahraničního. Naopak koncepce revoluční spatřuje nové normotvorné ohnisko v právu státního zřízení zahraničního, do kterého se recipuje právo z doby předmnichovské a (s výhradami) právo z období nesvobody. To, že tyto revoluční předpisy samy v sobě obsahují požadavek ratihabice má za požadavek politický, ale právně nerelevantní. Upozorňuje, ale na skutečnost, že koncepci kontinuity nepřála situace na Slovensku - bánsko-bystrické povstání, vytvoření Slovenskej Národnej rady a její normotvorná činnost. Ohledně nar. č. 1 /1944 Sb. n. SNR uvádí, že se stává novým normotvorným ohniskem právního řádu pro slovenské území. Tento fakt, ale, ještě nemusí vylučovat interpretaci kontinuitní a to v případě, že by SNR byla vytvořena jen jako prozatímní orgán. Jelikož v Československu dosud chyběly orgány moci zákonodárné a výkonné. Nemožnost zachování kontinuity nastává přijetím nar. č. 30/1945 Sb. n. SNR, kterým vzniká rozpor mezi úpravou zákonodárné moci na Slovensku a Ústavní listinou. Slovenskou situaci podrobněji rozebírá ve svém článku *Otázky kontinuity z hlediska slovenského*, kde reaguje na názory slovenského právníka prof. Lubyho. Prof. Neubauer uvádí: „První normou celostátní, která se zřejmě přiklání ke koncepci revoluční, je až ústavní dekret ze 4. prosince 1944, č. 18 Úř. věst. čsl. o národních výborech a prozatímním národním shromáždění.“⁴⁵ Konečný zásah teorii kontinuity znamenal dekret ze dne 25. srpna 1945 čís. 47 Sb. z. a n., o Prozatímním Národním shromáždění. Na jeho základě se tvoří parlament ústavě do roku 1920 neznámý. Jeho zásadní význam spatřuje v tom, že díky němu může zpětně interpretovat ty dekrety, které umožňovaly jak revoluční výklad, tak interpretaci kontinuity. Chápe jej tedy jako interpretační vodítko k normovému ohnisku, kterým je dle něj úst. dek. z 15. října 1945 č. 2 Úř. věst. čsl., o prozatímním výkonu moci zákonodárné.

Ad 1) I. z pohledu kontinuity se jedná o akt deklaratorní

II. z pohledu diskontinuity jej pokládá za recepci práva

Ad 2) V každém případě se jedná o recepci právních norem říšských, protektorátních a býv. Slovenské republiky.

Ad 3) Tuto skupinu Neubauer vůbec nepodrobil členěním z hlediska pohledu kontinuity a diskontinuity.

NEUBAUER: *Kontinuita našeho...*, s. 24.

⁴⁵ NEUBAUER, Zdeněk. *Otázka kontinuity z hlediska slovenského. Právní prakse*, 1946, roč. 10, s. 274.

6.3. Viktor Knapp

Profesor pražské právnické fakulty Viktor Knapp bývá oprávněně hodnocen jako jeden z nejvýznamnějších právních vědců éry po roce 1948. Nad kontinuitou a diskontinuitou práva a státu se zamýšlel z hlediska práva mezinárodního a vnitrostátního a je poplatná době svého vzniku. Právní kontinuitu prof. Knapp posuzuje z hlediska mezinárodního práva, z hlediska sukcese státu. Naopak, má za to, že kontinuita státu je věcí výlučně vnitrostátního práva. Tedy v oblasti mezinárodního práva charakterizuje sukcesí jako stav, kdy se obyvatelstvo na dotčeném území jednoho státu dostává pod svrchovanou moc státu jiného. Tuto situaci pak nazývá formální stránkou sukcese. Na sukcesí nahlíží i ze stránky třídní, tedy pojednává o sukcesí jako o výměně vládnoucích tříd.⁴⁶ Ohledně vzájemného vztahu mezi formální a třídní sukcesí uvádí, že může nastat právní sukcese se zachováním třídní kontinuity, sukcese právní i třídní anebo právní sukcese je následkem třídní diskontinuity. Tedy právní kontinuita je neodmyslitelně spjatá se státem a vyvstává zejména v případech vzniku (sukcesí) státu (rok 1918) nebo například „při odstranění ilegálních zásahů“⁴⁷ (rok 1945) nebo v případech při zachování kontinuity státu revolucí vládnoucích tříd. Pro zachování kontinuity práva pak slouží institut recepce práva, kdy právní řád jednoho státu přejímá za svůj jiný právní stát (sukcesor). Knapp dělí kontinuitu práva na bezvýhradnou a s výhradami (recepce bezvýhradná a s výhradami) a to dle přejímání právního řádu jako celku popř. s výhradami. Kontinuitou státu rozumí stav, kdy je zajištěna identita státu: „Tj. stav, kdy stát zůstává sám sebou, zůstává též subjektem práva mezinárodního i vnitrostátního.“⁴⁸ U kontinuity státu Knapp rozlišuje mezi kontinuitou státu „v užším smyslu“ tedy v případě sukcese státu a kontinuitou státu z hlediska třídního. Tedy stát jako takový (jeho identita) je zachována, ale ve státu dojde k revolučním procesům, které mají za následek diskontinuitu třídní. Knapp ve svém článku klade důraz na rozlišování mezi sociální revolucí v marxisticko-leninském chápání a nemarxistickém pojetí. Zastává názor, že „sociální revoluce v marxisticko-leninském pojetí je kvalitativní historický zvrát, který ničí starou politickou nadstavbu a nahrazuje ji politickou nadstavbou kvalitativně novou, což znamená zároveň to, že působí i kvantitativní změnu třídních poměrů, nahrazuje jednu vládnoucí třídu jinou ... nemarxisticky je revolucí všechno možné, od tzv. palácové revoluce či prostého puče až po revoluci skutečnou“.⁴⁹ Knapp vychází z tohoto dvojího pojetí revoluce a odvozuje od něj

⁴⁶ KNAPP, Viktor. Dvě cesty československého práva: kontinuita a diskontinuita (1918, 1945). *Právník*, 1979, roč. 118, s. 270-283.

⁴⁷ Tamtéž, s. 271.

⁴⁸ Tamtéž, s. 272.

⁴⁹ Tamtéž.

dvojí pojetí kontinuity. Podle marxistického chápání je znakem revoluce přetržení formální a třídní kontinuity. Pokud je formální právní kontinuita udržena, je to pouze dočasně, aby mohl vzniknout nový právní řád a diskontinuita třídní. Cílem revoluce není nikdy zachování formální právní kontinuity.⁵⁰ Kontinuitou z hlediska nemarxistického pojetí revoluce se Knapp v tomto článku nezbyvá.

6.3.1. Názory na vznik Československé republiky

Vzniku československého státu prof. Knapp posuzuje negativně. Kritizuje způsob jeho vzniku, průběh revoluce, následky a přístup tehdejších politických představitelů (Soukupa, Rašína a dalších). K recepčnímu zákonu č. 11/1918 Sb. z. a n., dodává, že díky němu došlo „k bezvýhradné recepci všeho, co bylo možné z Rakousko-uherské monarchie recipovat“.⁵¹ Tedy že byla zachována materiální právní kontinuita ale i třídní kontinuita buržoazní moci, jež trvala až do konce buržoazní republiky.

6.3.2. Názory na obnovení Československé republiky

Ohledně otázky kontinuity po druhé světové válce, prof. Knapp uvádí, že KSČ souhlasila s kontinuitou československého státu (státnosti), která nemohla být ohrožena protiprávností Mnichova ani proti formální právní kontinuitě, ale jednoznačně zastává názor na diskontinuitu třídní. Uvádí, že „politický spor se tedy nevedl o samotnou formální kontinuitu práva, ale o její rozsah, a cíl, jinými slovy o kontinuitu třídní“.⁵² Prof. Knapp kritizuje postoj zahraničního odboje v čele s prezidentem Benešem, který se staví na pole formální právní kontinuity. Po osvobození republiky Sovětskou armádou vystal dvojí aspekt kontinuity – první byl naplněn úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. a druhý aspekt se týkal otázky následného vývoje. Prof. Knapp poukazuje na východiska KSČ a buržoazních stran. Nastalý vývoj komentuje, že šel ruku v ruce s teorií sociální revoluce a pojetí formální kontinuity, tedy, že formální kontinuita právního řádu byla dočasně zachována, aby se v brzké době uskutečnilo její přetržení spolu s diskontinuitou třídní: „Únorová porážka kontrarevolučního spiknutí vyřešila tuto otázku politicky, třídně mocensky. Řešení právně politické pak už následovalo v krátkém čase.“⁵³

⁵⁰ Cílem socialistické revoluce je v oblasti práva podle prof. Knappa naopak „plná, totální právní diskontinuita a nahrazení buržoazního vykořisťovatelského právního řádu právem socialistickým, jak o tom mluví Klement Gottwald již ve své známé první parlamentní řeči dne 21. prosince 1929“. KNAPP: *Dvě cesty ...*, s. 272.

⁵¹ Tamtéž, s. 277.

⁵² Tamtéž, s. 280.

⁵³ Tamtéž, s. 281.

7. Autoři zabývající se výhradně rokem 1945

7.1. Edvard Beneš

Edvard Beneš byl významným československým politikem, docentem Univerzity Karlovy a druhým československým prezidentem, zároveň nejvýznamnějším zastáncem právní kontinuity doby pomnichovské. Jeho cílem bylo navázat na právní řád, ideje a hodnoty první republiky.⁵⁴ Ve svém projevu nazvaném *Světová krize, kontinuita a nové právo revoluční* poukazuje na problém řešení kontinuity a reakce na měnící se hodnoty. Beneš si zde kladl otázku: „Jak zůstat v tradici národní a spojit ji organicky s vývojem světa, jak vycházet z dosavadní kontinuity práva a spojit ji organicky s nově se tvořícím právem revolučním, jak zůstat demokratem a přijmout nezbytné a morálně i politicky oprávněné revoluční zásahy socializační, jedním slovem jak v duchu národní jednoty předcházet a přejít od umírajícího režimu liberálního do nového stádia moderní společnosti v její fázi socializující.“⁵⁵ Budoucí celosvětový vývoj právních řádů spatřuje jako „boj mezi právními koncepcemi kontinuity a práva dosavadního a právními koncepcemi, lámajícími dosavadní kontinuitu právní a tvořícími nové právo poválečné a ve vztahu k minulosti právo revoluční“.⁵⁶ Zdůrazňuje nutnost přebudování některých právních řádů v Evropě, jakož i jinde ve světě, aby byl zajištěn demokratičtější a spravedlivější režim, vybudována nová demokratická společnost, která by spolehlivě zajistila udržení míru. Při tomto budování však poukazuje na potřebu udržení jisté míry právní kontinuity. Smyslem mají být postupné změny v právních řádech, vývoj se tedy má nést v evolučním duchu, aby tento přerod byl pozvolný a nenásilný.

Ohledně hodnocení situace v Československu po skončení války, zaujímá ale odlišné stanovisko než co zastával na jiné právní řády mnohých Evropských států. A to vzhledem k tomu, že v Československu existoval v době předmnichovské právní řád, jež odpovídal stupni vývoje demokratické společnosti západní Evropy a jak Beneš dále uvádí, dokonce západoevropské státy v lecčem předčil, jelikož se Československo nezařadilo mezi státy fašistické nebo polofašistické. Právní řád československé republiky byl velmi kvalitní, postaven na demokratických zásadách a proto cílem zahraničního odboje byl po osvobození návrat a navázání na tento právní řád. Právní kontinuita byla zdůrazňována především ve vztahu k cizině, aby zdůrazňovala mezinárodněprávní protiprávnost Mnichova. Z hlediska

⁵⁴ BENEŠ, Edvard. *Přednášky na Univerzitě Karlově 1913-1948: Světová krize, kontinuita práva nové právo revoluční*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 1998. 101 s.

⁵⁵ Tamtéž, s. 28.

⁵⁶ Tamtéž, s. 29.

vnitrostátního pohledu Beneš zmiňuje dva okruhy, na které se kontinuita vztahuje. Prvním okruhem je obnovení politického života a cítění, druhý okruh se týká právních norem.

Obnovení politické chápe jako obnovení duchovních a mravních hodnot demokracie z roku 1938. Tyto hodnoty pro něj představují zejména trvání na režimu samostatné republiky, parlamentní demokracie a vytvoření nového demokratického zastoupení lidu.⁵⁷ Ohledně právních norem uvádí: „Soustavné měnění právních norem – tak jak to děláme dnes – ve všech těch otázkách, jež po válce politicky změn budou potřebovat, při čemž se na základě dřívějšího práva budou změny ty převážně a rozhodně provádět a bude tudíž princip kontinuity sloužit nikoli jako zásada, od níž se neustupuje, nýbrž jako jistého druhu metoda nebo indikace, v jakém směru se má jít dále, jak příslušné změny mají být prováděny a jak daleko se ve změnách těch pro dnešní dobu má postoupit.“⁵⁸ Beneš tedy nechápe právní kontinuitu jako bezesměnný návrat k právnímu řádu doby předmnichovské, ale jako metodu, podle které se má postupovat při nastolení nutných změn. Sám upozorňuje na nutnost provedení změn v právním řádu, jakousi diskontinuitu. Tvrdí, že tyto změny, bude nutné provést v následujících bodech: změna státu národnostního na stát národní (tedy problém orientovaný na Němce a Maďary), decentralizace Československé republiky (otázka poměru Čechů a Slováků), odstranění protektorátní politiky (zejména potrestání přívrženců tohoto režimu a opatření týkající se stranického rozvrstvení), změna společnosti v duchu socializačním a hospodářském. Zároveň dodává, že tyto změny mají charakter bezesporu revoluční, které ovšem nevylučují jím zastávanou právní kontinuitu. Prokop Drtina ve svém článku *Právo v pojetí a díle prezidenta Beneše* píše, že Beneš chápe právo jako prvek dynamický: „Právo může plnit svoje poslání ve společnosti plně a správně jen tehdy, je-li v souladu se stavem obecně platných morálních hledisek, je-li v souladu s kulturním a politickým stupněm vývoje.“⁵⁹

7.2. Jan Krčmář

Profesor pražské právnické fakulty a přední civilista Jan Krčmář se ve svém článku *Několik poznámek k tvorbě normových ohnisek* nejprve zabývá otázkou chápání státu. Proti sobě staví jeho dvě pojetí: stát, který pojmově spadá v jedno s normou (souborem norem) a stát jako určité originální na jiném nezávislé rozkazovací panství.⁶⁰ Obě tato pojetí, v jejich

⁵⁷ DRTINA, Prokop. Právo v pojetí a díle prezidenta Beneše. *Právnick*, 1947, roč. 86, s. 1-13.

⁵⁸ BENEŠ: *Světová krize...*, s. 29.

⁵⁹ DRTINA: *Právo v pojetí...*, s. 5.

⁶⁰ KRČMÁŘ, Jan. Několik poznámek k tvorbě normových ohnisek. In *Sborník věd právních a státních*. Praha: Bursík & Kohout, 1946, s. 2-14.

čisté podobě, pak podrobuje kritice. Teorie, které z těchto krajných názorů vycházejí má za mylné a sám se domnívá, že stát je obojím. Z tohoto hodnocení pak vychází a zaměřuje se na vznik státu. Uvádí, že ke vzniku státu je zapotřebí větší síly než pak k jeho udržení. Sílou pak myslí účinnější normu: „K tomu, aby stát vznikl, bude zapotřebí vydatnější účinnosti normy, než k tomu, aby stát trval.“⁶¹ Hovoří zde o legitimitě dokonaného skutku. Jedná se o to, že z revoluce už není více revolucí, ale vznikl z ní nový stát. Jinými slovy řečeno, revoluce, která přináší nový stát, dává i nové normativní ohnisko, které se musí určitým způsobem zakotvit. To však ke vzniku nového státu nestačí, musí být přítomné obecné mínění o novém normotvorném ohnisku a jeho trvalosti. Ve své práci pojednává o tom, že rozhodnutí co je či není normotvorným ohniskem, je prací historiků a politiků, nikoliv právníků. Normotvorná ohniska blíže zkoumá a dochází k rozdělení na ohniska formulovaná jasně (z. č. 11/1918 Sb. z. a n., Hitlerův výnos z 16. března 1939) a ty, jež jasně formulovány nejsou. Dále ohniska dělí na čistě revoluční a ohniska restaurační – ta, která navazují na dosavadní ohniska a přináší jim určitou změnu. Naposledy uvádí rozdělení ohnisek dle rozdílů v politických následcích (např. politická persekuce a tolerance).⁶²

Prof. Krčmář se ve svém článku vyhýbá popisu situace v Československu a pro své teorie pak používá historických příkladů. Je zajímavé, že na rozdíl od jiných teoretiků, kteří Mnichov a období nesvobody považují za protiprávní a tedy jej po stránce normativních ohnisek nezkoumají. Krčmář považuje Hitlerův výnos z 16. března 1939 za možné normotvorné ohnisko, u kterého je ale velmi složité a diskutabilní zkoumání z hlediska jeho doby účinnosti (zda bylo prosazeno či ne). Dále prof. Krčmář přichází s novou teorií ohledně úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl. Podle již zmíněných teorií, se domnívá, že tento dekret patří mezi modifikující normotvorná ohniska. Tedy navazuje na normotvorné ohnisko z roku 1918, nijak ho neruší, jen pozměňuje.⁶³ Blíže své názory na kontinuity popř. diskontinuity státu a právního řádu v tomto svém článku neuvádí. Ale čtenář tedy může logicky odvodit, že zajímá stanovisko kontinuitní. Tedy zastává názor, že mezi obdobím předmnichovským a dobou po obnovení československé republiky je zachována kontinuita právního řádu a to pomocí výše zmíněného ústavního dekretu, které pouze modifikuje původní normotvorné ohnisko. Nenastala revoluce, která by přinesla nové normotvorné ohnisko, chybí obecné mínění o novém normotvorném ohnisku a jeho trvalosti. Právní řád se jen mění, ale zůstává týž stejně jako stát, protože změna je přirozená a ne každá změna znamená revoluci.

⁶¹ Tamtéž, s. 5.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

7.3. Jaroslav Pošvář

Profesor správního práva na brněnské právnické fakultě Jaroslav Pošvář patří mezi zastánce formální kontinuity právního řádu doby předmnichovské a obdobím pomnichovským, zároveň zastává názor diskontinuity právního řádu z hlediska smyslu materiálního. Jeho formální zařazení mezi zastánce státem prosazovaných teorií je proto problematické, ale jelikož byl, jak jsem zmínila výše, zastáncem formální kontinuity právního řádu, řadím jej proto k těmto autorům. Prof. Pošvář své názory uvedl v článku *Ještě o kontinuitě právního řádu*, kde se nejdříve zabýval otázkou ohniskové normy, na základě které se uznává nový právní řád.⁶⁴ Na rozdíl od jiných teoretiků, kteří kladou důraz na rozlišování mezi právním a politickým hlediskem, se prof. Pošvář liší a uvádí, že není možné poznat normotvorné ohnisko juristicky. Tedy to, zda vzniklo či ne, je věcí vůle, zda jej přijmeme jako nové ohnisko právního řádu. Na toto konstatování navazuje otázkou, čím je to vůle? A odpovídá, že je věcí politiky, zda je norma považována za normotvorné ohnisko. Aby nedocházelo k bezpráví, tak politická vůle musí být zároveň podpořena tzv. „obecným souhlasem“ (vůlí většiny lidu).⁶⁵ Tento závěr poté aplikuje na situaci v Československu, kde politické vedení v zahraničí zastávalo teorii formální kontinuity právního řádu, a vůle lidu byla vyjádřena v celkovém postoji k okupantům.⁶⁶ Považuje za jediné normotvorné ohnisko československého právního řádu z. č. 11/1918 Sb. z. a n., který po skončení doby nesvobody znovu „ožívá“. Zjevný rozpor mezi původním právním řádem a právním řádem po obnovení republiky pak vysvětluje jako materiální diskontinuitu. Ta je následkem politické, hospodářské a sociální revoluce (košický program).⁶⁷ Stejně tak uvádí, že změny v zákonodárných orgánech jsou jen projevem materiální diskontinuity. Ústavní dekret č. 11/1944 o obnovení právního pořádku charakterizuje jako recepční normu, ne zcela vydařenou, nebo jako interpretační normu, ale zdůrazňuje, že se v žádném případě nemůže jednat o nové ohnisko právního řádu, jelikož se původní ohniskové normě z roku 1918 podřizuje. Své myšlenky rozvádí v článku *Kontinuita státu a práva československého*, kde rozebírá vztah mezi ústavou z roku 1920, dekretem č. 2/1940 Úř. věst. čs. a ohniskovou normou z roku 1918 (z. č. 11/1918 Sb. z. a n.). K jejich vzájemnému vztahu uvádí, že ohnisková norma nebyla zrušena ani ústavou z roku 1920 ani zmíněným dekretem, nýbrž že

⁶⁴ POŠVÁŘ, Jaroslav. Ještě o kontinuitě právního řádu. *Právní praxe*, 1946, roč. 10, s. 78-80.

⁶⁵ Tamtéž, s. 77.

⁶⁶ Uvádí, že tuto vůli je možné poznat především „z různých konkrétních dokladů, činnosti partyzánů, avšak hlavně z květnového povstání pražského a před tím slovenského lidu, jenž byly naprosto nespornou manifestací pro Československou republiku“. Tamtéž, s. 79.

⁶⁷ POŠVÁŘ, Jaroslav. *Kontinuita státu a práva československého*. *Právník*, 1947, roč. 86, s. 256-258.

jsou tyto právní dokumenty o ohniskovou normu opřeny a že se jí dovolávají. Souhlasí s tím, že úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl. porušuje ústavu, ale dodává, že neporušuje právní řád. Jedná se tedy pouze o určité nouzové východisko.⁶⁸ Při otázce diskontinuity se zabírá otázkou, jaké porušení právního řádu způsobí diskontinuitu. Na rozdíl od prof. Weyra dochází k závěru, že porušení musí být v celé šíři právního řádu. Pouhé porušení ústavy oním dekretem nemá za následek diskontinuitu právního řádu. Prof. Pošvář v závěru vysvětluje postoj ke slovenským normám. Konstatuje, že i zde platí princip kontinuity, jinak by vedle sebe existovaly právní řády československý a slovenský a tedy státy československý a slovenský.⁶⁹

7.4. Alfred Meissner

Advokát a politik JUDr. Alfred Meissner je zastáncem kontinuity mezi obdobími před a po Mnichovu, ale jeho zařazení mezi zastánce „čisté“ kontinuity je opět problematické, jelikož kontinuitu zastává, jen co se týče českých zemí. Ohledně Slovenska tvrdí, že není možné udržení kontinuity. Dr. Meissner poukazuje na revoluční ráz zahraničního odboje v první i druhé světové válce. Uvádí, že na rozdíl od zahraničního odboje za první světové války, kdy cílem bylo přerušení právní kontinuity, cílem druhého odboje bylo naopak obnovení právního řádu. Dle jeho názoru, by bylo chybou při zabývání se druhým zahraničním odbojem omezit se jen na jeho revoluční formu. Meissner klade velký důraz na zkoumání cíle zahraničního odboje.⁷⁰ Ten poté slouží jako vodítko pro pochopení těch zásad, jimiž se zahraniční výbor řídil. Rozhodující je samotný cíl, zájem státu, dodává, že právní zájem je až na místě druhém. Za nejdůležitějšího vykladače tohoto cíle považuje prezidenta Beneše. Jako zastánce právní kontinuity pak vykládá význam úst. dek. č. 11/1940 Úř. věst. čsl. v kontinuálním duchu. Uvádí, že smyslem dekretu bylo navrácení věcí v předešlý stav, tedy navázání na stav před Mnichovem. Upozorňuje na usnesení vlády z 27. července 1945 č. 30, jímž se účinnost dekretu omezuje jen na zemi Českou a Moravskoslezskou, pro Slovensko mělo zajistit navrácení v předešlý stav nařízení Slovenské národní rady z 30. března 1945, č. 22 Sb. n. SNR. Zatímco pro české země Meissner razí teorii kontinuity, ohledně otázky na Slovensku zastává jiný názor. „Návrat k předmnichovskému právnímu řádu nebyl politicky

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ POŠVÁŘ: *Ještě o kontinuitě ...*, s. 32.

⁷⁰ Ohledně důležitosti zkoumání cílů zahraničního odboje uvádí: „Není nezbytně nutno, aby v dobách rozrušených – kdy celý svět se otřásá ve svých základech, kdy je lidstvo všech dílů světa v revolučním varu, kdy se tvoří nové uspořádání území a ideové – byly pro požadavky jednotlivých států a národů do popředí stavěny argumenty právní“. MEISSNER, Alfred. Právní kontinuita. In *Sborník věd právních a státních*. Praha: Bursík & Kohout, 1946, s. 20

možný v první řadě pro politický vývoj na Slovensku. Slovenské povstání mělo za následek vznik nového revolučního právního řádu na Slovensku, který v podstatných částech porušil právní kontinuitu s právním řádem platným před 29. září 1938. Je to zcela přirozené. Pro české země znamená kontinuita odstranění všech předpisů právních, zavedených za doby nesvobody, kdežto pro Slováky by měla v zápětí opuštění úpravy podle ústavního zákona č. 299/1938 o autonomii Slovenské krajiny a řady vhodných zákonů z doby samostatnosti slovenského státu po 14. březnu 1939.⁷¹ Další činnost Slovenské národní rady jen zdůrazňuje nastalý dualismus mezi zákonodárnou pravomocí na území českých zemí a Slovenskem. Meissner situaci shrnuje konstatováním, že „právní kontinuita se stavem předmnichovským je na Slovensku protržena“.⁷² Uvádí, že o právní kontinuitě zde můžeme mluvit, jen co se týká osoby a funkce prezidenta republiky a obnovení Československé republiky.

7.5. Cyril Horáček ml.

Profesor pražské právnické fakultě Cyril Horáček ml. se řadí mezi odpůrce normativní teorie, nespojuje tedy stát jen s jeho právním řádem, ale nahlíží na ně odděleně. Prof. Horáček také patří mezi těžko zařaditelné autory, jelikož patří mezi zastánce státní kontinuity, ale nikoliv kontinuity právního řádu. Prof. Horáček ve svých člancích uvádí, že ohledně Československého státu, nemá pochybnosti o jeho kontinuitě.⁷³ Co se týče právního řádu, je jeho odpověď složitější. Nejprve uvádí, že se nechce zabývat celým právním řádem, jelikož by vystala otázka platnosti jednotlivých zákonů a bude tedy rozebírat otázku kontinuity jen z pohledu ústavního práva. V tomto směru spatřuje diskontinuitu mezi předmnichovským stavem a obdobím po Mnichovu. Důvody, které jej vedou k tomuto stanovisku, pak vidí v přijetí ústavních zákonů o autonomii Slovenské krajiny, o autonomii Podkarpatské Rusi, o zmocnění prezidenta republiky ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů a o mimořádné moci nařizovací. Další důvod vidí: „Ve vytvoření nové československé vlády pod vedením presidenta Beneše v Londýně.“⁷⁴ Svůj názor také opírá o úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl., který, jak uvádí: „Se příčí znění ústavní listiny, jejích součástí a zákonů ji měnících a

⁷¹ Tamtéž, s. 17.

⁷² Tamtéž, s. 28.

⁷³ Ohledně kontinuity státu uvádí: „...Je to stále též stát, od kterého mnichovskou dohodou byla ovšem odtržena území pohraniční, podobně jako na Těšínsku, Oravě a Spiši Polskem a vídeňským rozhodnutím pohraniční území na Slovensku a Podkarpatské Rusi (Zakarpatské Ukrajině) Maďarskem. Je to stále též stát, třebaže se ocitl vlivem nepříznivých okolností zcela pod vlivem mocného a agresivního sousedního státu, třebaže jeho ústava byla hrubě porušena, a třebaže v březnu 1939 byl ve svém historickém jádru dočasně zcela okupován cizí mocností, a z části jeho území byl vytvořen nový slovenský stát. Když pak po šesti letech moc Německa byla zlomena, a okupační síly byly vypuzeny, objevuje se též stát, jaký byl před okupací“. HORÁČEK, Cyril. K problému kontinuity československého ústavního práva. In *Sborník věd právních a státních*. Praha: Bursík & Kohout, 1946, s. 50.

⁷⁴ Tamtéž, s. 51.

doplňujících, vydaných do 29. září 1938⁷⁵ a o úst. dek. 2/1940 Úř. věst. čsl. prof. Horáček uvádí, že vláda měla možnost jít cestou kontinuity právního řádu a navrátit se k právním předpisům předmnichovským nebo mohla zvolit cestu druhou - revoluce, která spočívala ve vytvoření nových právních předpisů a ústavy. Horáček má za to, že se zahraniční vláda vydala motivovaná polickými důvody, cestou druhou, revoluční.

7.6. Josef Budník

Josef Budník byl docentem mezinárodního práva na brněnské právnické fakultě. Ve svém díle *Prozatímní státní zřízení Československé republiky* zkoumá kontinuitu a diskontinuitu státu a práva v Československu po druhé světové válce. Stejně jako jiní právní teoretici odlišuje kontinuitu v politickém a právním smyslu: „Politická kontinuita státu jest zachována, když jeho osobní a územní substrát, a ideje, jež ovlivnily jeho vznik, zůstanou v zásadě nezměněny, bez ohledu na to, zda zůstane zachována i jeho ústava. Kontinuita právního řádu jest zachována, když právotvorní činitelé, delegováni k právotvorbě ústavou, vydávají právní normy podle ní, bez ohledu na to, zda se změní osobní nebo územní substrát právního řádu.“⁷⁶ Zaujímá stanovisko, že v Československu existují dvě právní ohniska a to z. č. 11/1918 Sb. z. a n., a úst. dek. 2/1940 Úř. věst. čsl., o prozatímním výkonu moci zákonodárné. Vztah mezi těmito ohnisky označuje jako materiálně-právní vztah recepce bez formálně právní kontinuity. Toto tvrzení odůvodňuje faktem, že „ústavní dekrety prezidenta republiky nebyly vydány podle ustanovení druhé hlavy ústavní listiny o zákonodárném řízení, a nadto odporují ustanovení o zákonodárné pravomoci Národního shromáždění. Ústavní normy zatímního státního zřízení nejsou ani změnou ani doplněním ústavní listiny“.⁷⁷ Tedy výše zmíněné ohniskové normy chápe jako formálně rozdílné ústavy v právně logickém smyslu. U Budníka je zajímavé, že souhlasí s diskontinuitou mezi legislativní činností zahraničního státního zřízení a ústavou první republiky, ale zároveň namítá, že pouze tato okolnost neznamena, že diskontinuita musí způsobit vznik nového právního ohniska a tedy i nového práva. Řešení pak nachází ve významu ústavy. Na tu nahlíží jako na ústavu v právně logickém smyslu. Pod ústavou v logickém smyslu rozumí „druh empirických norem, jejichž poměr k jiným se dá již z jejich obsahu určit pomocí těchž logických úvah, jež byly vodítkem při jejich tvorbě“.⁷⁸ Z toho vyvozuje, že vztah mezi ústavou a ostatními normami právního řádu lze pak vysvětlit logickými operacemi. Ústavu v právním smyslu chápe jako „součást empirického souhrnu

⁷⁵ Tamtéž, s. 53.

⁷⁶ BUDNÍK, Josef. *Prozatímní státní zřízení Československé republiky*. Praha: Československý kompas, 1947, s. 34.

⁷⁷ Tamtéž, s. 35.

⁷⁸ Tamtéž, s. 40.

norem, jehož norma mezinárodního práva, a v posledním stupni hypotetické základní norma všeho práva, umožnila seznati jako právo“.⁷⁹ Tedy ústava v právním smyslu je pro něj jen empirickou ústavou a nejde z ní logicky odvodit vztahy k ostatním normám. Z normativního hlediska považuje za normotvorné ohnisko určitou hypotetickou základní normu. Tou je v případě Československa z. č. 11/1918 Sb. z. a n. Od této základní normy nabývá ústava platnosti a od ní se pak odvíjí právní řád. Právní řád má rozdílnou dynamičnost od ústavy, proto když při revoluci je ústava zrušena, nedotýká se to platnosti již platného právního řádu. Mezi zrušením „staré“ ústavy a přijetím „nové“ se vyskytuje určitý časový úsek, kdy je používán předrevoluční právní řád. Uvádí, že hypotéza základní normy obsažená v z. č. 11/1918 Sb. z. a n., nebyla porušena druhou světovou válkou. A ani existence československého státu nebyla nijak narušena, ústavní dekret prezidenta republiky č. 2/1940 Úř. věst. čsl. proto není z tohoto hlediska právně významný.⁸⁰ Na rozdíl od normativních teoretiků Budník rozlišuje mezi státem a právním řádem. Tohoto rozlišení docílil pomocí dvou hledisek a to statického a dynamického. Z hlediska statického, právní řád i stát, splývají v jedno. Takový stát pak nijak nereaguje na změny v právním řáde. Z druhého hlediska, z dynamického, nespývají v jedno, a takový stát vnímá všechny změny právního řádu. Takovému státu, tedy státu v dynamickém pojetí, pak přiřazuje funkci regulativního principu právního poznání.

Budník spatřuje kontinuitu československého státu po období nesvobody, ohledně právního řádu pak dospěl k formálně právní diskontinuitě. Z materiálního hlediska spatřuje kontinuitu právního řádu.⁸¹ Dle Budníka nemohla být kontinuita státu nerušena okolnosti po Mnichovu. Právě díky rozlišování mezi statickým a dynamickým pojetím státu a právního řádu mohl Budník dospět k tomuto závěru. A to proto, že v dynamickém pojetí, jak uvádí, stát nespádá pojmově v jedno s právním řádem. U materiální kontinuity právního řádu se opírá o obsah ústavy zatímního státního zřízení. Kontinuitu spatřuje v tom, že ústava v podstatě nemění územní ani osobní substrát československého státu, obsahově přejímá právní řád z doby svobody, vyrovnává se s předpisy z doby nesvobody a stala se východiskem tvorby nových norem. Díky tomu tak není novým východiskem československého práva jako celku, ale jen je logickým odůvodněním platnosti těch norem, které 15. října 1946 ještě neplatily. Tedy ústavní dekret č. 11/1944 Sb. n. SNR chápe jako recepční normu, jež zachovala materiální kontinuitu. Diskontinuita právního řádu z hlediska formálního má pro Budníka své

⁷⁹ Tamtéž, s. 42.

⁸⁰ Tamtéž, s. 35.

⁸¹ Tamtéž.

příčiny v úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl. Kvůli tomuto dekretu nastalo přerušení formální kontinuity s dobou předmnichovskou.

7.7. Štefan Luby

Profesor bratislavské právnické fakulty a jeden z vůbec nejvýznamnějších slovenských právních vědců Štefan Luby se zabýval otázkou kontinuity a diskontinuity státu a práva po druhé světové válce, s důrazem Slovensko. Prof. Luby zdůrazňuje nutnost zkoumání kontinuity a diskontinuity oddělně od politických aspektů, jinak může docházet ke zmatkům. Právní kontinuitu dělí na formální a materiální. Formální kontinuitu práva chápe jako vztah právních norem, kdy se jedna norma odvozuje od jiné: „Kontinuita je reláciou, a preto o kontinuite jednej normy možno hovoriť vždy len vzhľadom na inú normu.“⁸² Ve vztahu k právnímu pořádku se všechny normy odvozují od ohniskové normy. Ohnisková norma se od žádné jiné normy neodvozuje, je na nich nezávislá a naopak ostatní normy odvozují svoji platnost od této ohniskové. Všechny ostatní normy jsou k této normě v přímém anebo nepřímém individuálním vztahu, přičemž do tohoto vztahu buď vstupují (stávají se součástí právního pořádku) anebo vystupují (zanikají). Právní pořádek však jako takový tu zůstává stále, jen se mění jeho obsah (mění se materiálně) a tím dochází ke kontinuitě, formálnímu pokračování. Jiné právní pořádky (právní pořádky jiných států) tvoří uzavřený ohraničený soubor norem a tyto normy nemohou zasahovat mimo svůj vlastní právní pořádek. Pokud se tak děje, jedná se o revoluci v právním smyslu. U materiální kontinuity uvádí: „Materiální kontinuita spočíva v tom, že obsah dvoch rozličných po sebe nasledujúcich právnych noriem (resp. pokiaľ ide o právne poriadky, obsah právnych poriadkov) je totožný.“⁸³ V případě revoluce pak vždy mezi původním právem a právem novým, z revoluce vzešlým, je vždy nutně materiální kontinuita, když nemusí být vždy stoprocentní, jelikož není dost dobře možné celý právní pořádek hned vytvořit a proto je nutné situaci řešit hromadnou recepcí. Prof. Luby zdůrazňuje i „aspekt sociální pospolitosti“⁸⁴, tím má na mysli vůli národa, lidu. Jeho vůli zkoumá prostřednictvím jeho politických aktů – nejčastěji z revolučních činů, které jsou namířeny proti původnímu normotvornému ohnisku.

Prof. Luby zastává názor, že mezi právním pořádkem doby předmnichovské a druhé republiky není zajištěna formální kontinuita. Materiální kontinuita byla zajištěna úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. Tato kontinuita však platí jen pro Česko a Moravu. Na Slovensku byla zajištěna nařízením č. 1/1944 Sb. n. SNR. Protektorátní zřízení v Česku mělo za následek

⁸² LUBY, Štefan. Kontinuita. *Právny obzor*, 1945-1946, roč. 28-29, s. 191.

⁸³ Tamtéž, s. 193.

⁸⁴ Tamtéž, s. 194.

přerušení kontinuity právního pořádku druhé republiky. Vznikem Slovenského státu vzniklo nové právní ohnisko (z. č. 1 Sl. ze dne 14 března 1939), tudíž došlo k přerušení kontinuity právního pořádku. Tento zákon působil i jako recepční norma a proto byla materiální kontinuita zachována. Ohledně obnovy práva zastává názor, že válka napáchala mnohé škody a bude velmi důležité nejprve začít s právní obnovou u občana. Občan, jako adresát norem nejdříve musí zase začít vnímat pozitivně právo, poté se může začít s legislativními opatřeními.⁸⁵ Ty dělí na dvě složky: první, která spočívá v tzv. formální obnově čsl. právního pořádku a druhá je tzv. materiální obnova. Jako zastávce diskontinuity práva předmnichovského a pomnichovského, spatřuje její formální vyjádření v úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. Další důvod nemožnosti zachování právní kontinuity spatřuje v tom, že Slovenská národní rada vedla revoluci i proti čsl. právnímu pořádku v čele s ústavou (viz. nar. č. 1/1944 Sb. n. SNR). Prof. Luby se domnívá, že úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. plní úlohu formální obnovy práva. Ohledně tohoto dekretu pak uvádí: „Aj tieto normy platia na území československej republiky, ale nepatria k československému právnemu poriadku, tvoriac normovú sústavu, ktorá

- a) nie je súčasťou československého právneho poriadku,
- b) je preto cudzou normovou sústavou,
- c) platí len z pripustenia československého právneho poriadku,
- d) má povahu núdzového práva, ktoré platí len na prechodnú dobu,
- e) ktoré však pritom všetkom tvorí právny poriadok, ktorý je spôsobilý aj územného rozšírenia,
- f) a konečne ktoré je akýmsi komplementárnym normovým poriadkom, ktorý i keď formálne nepatrí k československému právnemu poriadku, dopĺňuje ho materiálne a tvorí s ním materiálne jednotný systém.“⁸⁶

Toto právo mělo derogační účinky pro právní řád dosud platný a jeho působnost byla omezena do okamžiku Slovenského národního povstání. Uvádí, že povstání mělo za následek formálně nový právní pořádek, který vychází ze samostatné nezávislé ohniskové normy, kterou je nařízení Slovenské národní rady č. 1/1944 Sb. n. SNR⁸⁷ a to z toho důvodu, že toto nařízení vůbec nepomýšlí na Slovensko jako součást Československa. Obsahem nového právního pořádku na Slovenku jsou právní předpisy, které platily na Slovensku, s výjimkou předpisů, které by odporovaly duchu republikánsko-demokratickému. Jedná se o předpisy,

⁸⁵ LUBY, Štefan. Obnova práva. *Právny obzor*, 1945-1946, roč. 28-29, s. 1-16.

⁸⁶ Tamtéž, s. 3.

⁸⁷ Tamtéž, s. 6.

kteřé by byly platné a účinné nikoli vzhledem k celému území státu, ale co se týče slovenského území, tedy právní předpisy tzv. slovenského státu. Dále uvádí: „Československý právní poriadok, obnovený pre Slovensko cit. nariadením Slovenskej národnej rady, bol teda materiálne totožný s právnym poriadkom tzv. slovenského štátu, s výhradou, že by niektoré z jeho ustanovení odporovali duchu republikánsko-demokratickému.“⁸⁸ Dodává, že Slovenská národní rada nadále byla pro Slovenské území zákonodárným orgánem pro vydávání nařízení. Těmito právními akty rozvíjela právní pořádek zakotvený nar. č. 1/1944 Sb. n. SNR. Z tohoto stavu vznikla situace, že po osvobození celé československé republiky vedle sebe existovaly právní pořádky dva, jeden pro územní platnost na Slovenské republice a druhý platný na území Čecha a Moravy. Normy celostátní platnosti, k nimž byl prezident republiky pravomocný, po dohodě se Slovenskou národní radou, vykládal prof. Luby tak, že tyto normy jsou formálně součástí československého právního pořádku platného na území Slovenska, stejně tak, jako jsou formální součástí československého právního pořádku platného na území Čech a Moravy. Je ale nutné stále mít na paměti, že tyto normy celostátní povahy formálně nesjednocují dané právní pořádky. Vzniklá situace nebyla optimální. Řešení měl poskytnout dekret prezidenta vydaný po dohodě se Slovenskou národní radou č. 22/1945 Sb. z. a n. Tímto dekretem se vláda zmocnila k určení, které právní předpisy zůstávají v platnosti a aby stanovila jejich územní platnost. Prof. Luby poznamenává, že právě díky tomuto dekretu měla vláda oprávnění rozšířit územní platnost úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. i na Slovensko. Ovšem poznamenává, že toto opatření by bylo pro Slovensko nevýhodné. Jeho důsledkem by bylo přetržení materiální zákonodárné pravomoci SNR a zrušení platnosti norem vydaných tzv. Slovenským státem a recipovány nař. č. 1/1944 Sb. n. SRN. (s podmínkou dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl.). Tedy dekret č. 11/1944 Úř. věst. čsl. nadále platil v Čechách a na Moravě. Toto opatření se tedy v praxi nikdy neuskutečnilo. Nadále tedy na celou věc vznikla dvě rozdílná stanoviska – jednou zaujímané vedoucími politickými orgány v čele s prezidentem Benešem a druhé zastávané SNR. Proti oficiálně postavené teorii formální kontinuity se na Slovensku vyčlenil názor prosazující diskontinuitu právního pořádku. Prof. Luby na závěr shrnuje, že v Československé republice platí dvě ohniskové normy pro dva právní pořádky a mezi těmito právními řády a právem předmnichovským je formální diskontinuita, naopak materiální kontinuita je zachována, jelikož oba právní pořádky právo předmnichovské recipují.⁸⁹

⁸⁸ LUBY: *Kontinuita*, s. 196.

⁸⁹ LUBY: *Obnova...*, s. 38.

7.8. Pavel Körbel

Dr. Pavel Körbel patří mezi zastánce formální diskontinuity právního řádu, která byla způsobena nikoliv náhlým rozporem úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl. s normotvorným ohniskem první republiky, ale až následným vývojem, který znamenal nemožnost udržení formální kontinuity.⁹⁰ Körbel spatřuje formální právní kontinuitu právního řádu až do návratu prezidenta a utvoření první domácí vlády. Do této doby vykládá úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl. pouze jako normotvorné ohnisko pro nouzový a tedy dočasný právní řád zahraniční legislativy, který je v souladu s principem formální právní kontinuity. Až ve vývoji poměrů v závěrečné fázi války a v obnově Československé republiky spatřuje Körbel mezník, od kterého je výše zmíněný ústavní dekret považován za nové normotvorné ohnisko právního řádu. Kontinuita nebyla ohrožena ani situací na Slovensku SNR. Vidí v tom naopak projev zachování kontinuity, kdy SNR reaguje na absenci ústavních činitelů. Ve stejném duchu vykládá i ostatní její činnost. Závěr, který z toho vyvozuje, je, že vedle celostátní revoluční větve československého zákonodárství vznikla partikulární větev slovenská.⁹¹ Formální právní kontinuita by byla zachována v případě, že by bylo zvoleno Národní shromáždění dle právních předpisů první republiky, které by následně rozhodlo o ratihabici předpisů vydaných zahraničním státním zřízením, a následný stav by byl řešen dle předpisů právního řádu první republiky. Co se týče materiální kontinuity právního řádu, o jejím zachování nemá pochybnosti. Byla zachována, jak uvádí, díky recepci provedené úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl.⁹²

7.9. Miloslav Takáč

Dr. Miloslav Takáč se zabývá otázkou kontinuity po druhé světové válce a to zejména s důrazem na Slovensko. Za zlomový dokument považuje nařízení č. 30/1945 Sb. n. SNR o úpravě výkonu zákonodárné moci ve věcech celostátních, ve kterém vystupuje jako celostátní ústavní činitel vedle prezidenta republiky a vlády i Slovenská národní rada. Od tohoto okamžiku pak Takáč hovoří o znovuvýstavbě společného československého právního pořádku „lebo sa tu berú – právnom poriadku dovtedy slovenskom, – prvý raz do úvahy i činitelia celoštátni, ktorou okolnosťou prvý raz sa v slovenskom právnom poriadku prejedikuje nová

⁹⁰ KÖRBEL, Pavel. Doslov ke kontinuitě práva, Několik kritických poznámek k Budníkovu „Prozatímnímu státnímu zřízení Československé republiky“. *Právník*, 1947, roč. 10, s. 281-293

⁹¹ KÖRBEL, Pavel. Kontinuita a československý právní řád. *Právní praxe*, 1947, roč. 11, s. 4-12.

⁹² Tamtéž.

československá republika, ktorú v ďalšom budeme volať – druhou“.⁹³ Takáč zdůrazňuje nutnost zkoumat jen právní skutečnosti a nezajímat se o věci neprávní jako je třeba politické dění. Uvádí, že pokud budeme vycházet z tohoto čistě právního pojetí, je znovuvýstavba výstavbou jednotného a jediného právního pořádku československého jak tomu bylo v roce 1918, jež vycházel ze dvou základů a to právo slovenského a českého. Tedy ohniskovou normou pro právo české by byl úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. o obnově právního pořádku, ohniskovou normu pro území Slovenska by bylo nař. č. 1/1944 Sb. n. SNR. O výkonu zákonodárné, vládní a výkonné moci na Slovensku a nař. č. 30/1945 Sb. n. SNR o zákonodárné moci na Slovensku.⁹⁴ Slovenská národní rada se touto revoluční normou postavila na stanovisko kontinuity slovenského právního pořádku. Ohledně Českých zemí uvádí, že právní pořádek byl obnoven na základě principu kontinuity československého práva z roku 1938. K tomu vysvětluje: „Máme tu teda dve rozdielne kontinuity, ktoré už v podstate vychádzajú z rozličných hľadísk. Československá, platná v krajinách českých, vychádza z kontinuity Československej republiky z roku 1938, a slovenská, pri ktorej ohniskom právneho poriadku, a tak aj ústavného postavenia Slovenska, je nariadenia č. 1/1944 Sb. n. SNR.“⁹⁵ Takáč dále poznamenává, že do budoucna, by tento dualismus nemohl existovat, vzhledem úmyslu Čechů a Slováků existovat vedle sebe v jednom státě jako rovný s rovným. Východiskem z této situace je podle něj přijetí nové ústavy, jak už naznačuje Košický vládní program. Přijetím nové ústavy je pro něj spíše otázkou formální obnovy, za mnohem důležitější považuje materiální znovuvýstavbu, která vychází z obsahu právních norem. Ve svých dílech poukazuje na provázanost společenského zřízení lidské společnosti a právních norem, které určují budoucí orientaci a vývoj státu (progresivitu) jakož i provázanost po stránce hospodářské. Tento systém vzájemně se ovlivňujících prvků pak čelí vývoji v detailech (evoluce) a ve skocích (revoluce). Uvádí, že vývoj práva v období první republiky byl právě progresivní a že i budoucí vývoj druhé republiky (Takáč myslí Československa po druhé světové válce) by měl být progresivní a nikoliv statický.⁹⁶

⁹³ TAKÁČ, Miloslav. Znovuvýstavba Československého právního pozadku. *Právní obzor*, 1945-1946, č. 28-29, s. 59.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž, s. 64.

⁹⁶ TAKÁČ: Znovuvýstavba..., s. 41.

8. Shrnutí a srovnání jednotlivých teorií

Z osobností, které se zabývaly revolučním rokem 1918, jsem vybrala Františka Weyra, Neubauera, T. G. Masaryka, Bohumila Baxy, Stanislava Dnistrjanského a Viktora Knappa. Profesoři Weyr, Masaryk, Baxa a Dnistrjanský se k problematice kontinuity a diskontinuity vyjařovali již v meziválečné éře, zatímco Neubauer a Knapp až později. Weyr, Neubauer a Knapp se kromě toho věnovali také situaci v roce 1945 a lze předpokládat, že by tak učinili i ostatní – bohužel však zemřeli již za první republiky (Dnistrjanský a Masaryk) či později za protektorátu (Baxa).

Prof. Weyr jako představitel normativní teorie zastává názor, že rokem 1918 došlo k přetržení práva rakouského s právem československým. Novým ohniskem právního řádu se stal z. č. 11/1918 Sb. z. a n., ze kterého se odvozují všechny čsl. právní normy. Toto nové normotvorné ohnisko, které zapříčinilo diskontinuitu právního řádu, zároveň ale zachovalo kontinuitu materiální a to prostřednictvím recepce rakouského práva. Weyr jako zakladatel a představitel normativní teorie právní ztotožňuje stát s právním řádem. Z toho vyvodíme, že zastával názor státní diskontinuity.

Prof. Neubauer shodně s prof. Weyrem míní, že revolucí v roce 1918 došlo k diskontinuitě právního řádu. Bylo vytvořeno nové normativní ohnisko, nový právní řád a nový stát. Na rozdíl od Weyra ale poukazuje na podstatné změny, které v právním řádu vznikly. Neubauer klade větší důraz na rozlišování veřejného a soukromého práva a poukazuje právě na změny v ústavním a státním právu. Zároveň ale dodává, že tyto změny se neprojeví v takové kvalitě, aby byly rázu revolučního.

Odlíšné pojmání kontinuity a diskontinuity zastává prezident Masaryk, který se zabývá spíše praktickou částí vzniku československého státu. Masaryk byl zastáncem formální diskontinuity státních idejí Rakousko-Uherska. Domnívá se, že český stát po stránce právní nikdy nezankl a vznikem Československa tak dochází k jeho obrození, toto historické pojetí ovšem neplatí pro Slovenské území. Tedy pokud budeme vycházet z jeho historického hlediska, logickým úsudkem dojdeme k názoru, že ohledně českého státu dochází k diskontinuitě s Rakousko-Uherskem, ale zároveň ke kontinuitě s historickým českým státem. Pokud ale vychází z pozitivního práva a zároveň s ohledem na Slovensko, zastává názor státní diskontinuity. Konstatuje, že kontinuita práva byla zachována, a to prostřednictvím recepčního zákona.

Podobný názor zastává i prof. Baxa, dle kterého revolucí došlo k přetržení formální kontinuity a obnovení českého státu, který stále přetrvává z dob středověkých. Jeho obnovení

je pak provázeno dvojí změnou a to územní a ústavní. Dále uvádí, že kontinuita formální byla revolucí přetržena a u materiálního pojetí upozorňuje na nutnost rozlišování mezi právem soukromým a veřejným. V případě soukromého práva dochází ke kontinuitě, co se ale týče práva veřejného, kontinuita byla přetržena, zvláště pak u práva ústavního.

Prof. Dnistrjanskij považuje rok 1918 za rok diskontinuitní co se týče státu, právního řádu i jeho obsahu. Ve svém článku uvádí, že úspěšnou revolucí nastupuje nový stát, nové právo a nový řád.

Prof. Knapp se rokem 1918 zabývá jen okrajově. Uvádí, že došlo k přetržení státní kontinuity a naopak materiální právní kontinuita a třídní kontinuita buržoazní moci byla zachována.

Lze tedy shrnout, že v tomto roce je ještě zachována relativní shoda ve výsledném názoru, tedy že rokem 1918 vznikl nový stát československý a novým normotvorným ohniskem byl zákon 11/1918 Sb. z. a n.

Otázka kontinuity a diskontinuity po druhé světové válce je mnohem složitější, a proto se tu projeví také větší pluralita názorů. Této otázce se věnovali především František Weyr, Zdeněk Neubauer, Viktor Knapp, Edvard Beneš, Jan Krčmář, Jaroslav Pošvář, Alfred Meissner, Cyril Horáček ml., Josef Budník, Štefan Luby, Miloslav Takáč a Pavel Körbel.

Nejprve si můžeme opět představit názory prof. Weyra, který z hlediska politického spatřuje mezi stavem předmnichovským a pomnichovským kontinuitu, ovšem z hlediska právního zastává názor o diskontinuitě právního řádu a tím i státu. Novou ohniskovou normu právního řádu spatřuje v ústavním dekretu č. 11/1944 Úř. věst. čsl. Vychází přitom z mezinárodního a vnitrostátního práva a pojímá normotvorné ohnisko jako „absolutně“ nezávislé. Stejně tak prof. Neubauer zastává názor právní a státní diskontinuity, ten ale vychází z rozdílných teorií. Mnichov a vše co následovalo, považuje za pouhé protiprávní faktum, kterým nelze zrušit právo. Československé právo stále platí a je druhou paralelou k právu, které je mocensky prosazováno, tento stav nazývá dualismem normy a skutečnosti. Za příčinu diskontinuity považuje mnohost státních útvarů (druhá československá republika, říšský protektorát, slovenská republika a obnovený československý stát), nárůst socialistické ideologie a její reformy, situaci na Slovensku a přijetím nař. č. 30/1945 Sb. n. SNR. Za nové normotvorné ohnisko považuje ústavní dekrety 2/1945 Úř. věst. čsl. o prozatímním výkonu moci zákonodárné. Na Slovensku se stává novým normotvorným ohniskem nar. č. 1 /1944 Sb. n. SNR. Prof. Neubauer jako představitel normativní školy vycházel jen ze zkoumání právních norem a ne jiných společenských událostí. Proto kritizuje postoj prof. Lubyho, že o formální kontinuitě resp. diskontinuitě rozhoduje vůle národa, naopak souhlasí s jeho

tvrzením, že mezi první a druhou republikou, Protektorátem a Slovenským státem není kontinuity.

Oproti těmto autorům kontrastují názory prezidenta Beneše, nejvýznamnějšího zastávce kontinuity. Podle jeho názorů se kontinuita týká dvou okruhů. Prvním je obnovení politického života a cítění, druhý okruh se týká právních norem. Politická obnova znamená obnovení duchovních a mravních hodnot demokracie z roku 1938. Tyto hodnoty představují v trvání na režimu samostatné republiky, parlamentní demokracie a vytvoření nového demokratického zastoupení lidu. Ohledně právního řádu uvádí, že právní řád československé republiky byl velmi kvalitní, postaven na demokratických zásadách a proto cílem zahraničního odboje byl po osvobození návrat a navázání na tento právní řád. Nutné změny, které je v něm třeba uskutečnit pak chápe v kontinuálním duchu, jelikož doc. Beneš nepojímá právní kontinuitu jako bezesměnný návrat k právnímu řádu doby předmnichovské, ale jako metodu, podle které se má postupovat při nastolení nutných změn.

Stanovisko kontinuity zastává i prof. Krčmář, který zastává názor, že úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl. jen modifikuje původní normotvorné ohnisko z roku 1918. Uvádí, že tato změna nepřinesla revoluci, jelikož chybí obecné mínění o novém normotvorném ohnisku a jeho trvalosti. Spatřuje tedy kontinuitu právního řádu i státu.

Mezi další představitele kontinuity patří prof. Pošvář. Ten patří mezi zastávce formální kontinuity právního řádu doby předmnichovské a obdobím pomnichovským. Zároveň se domnívá, že v materiálním smyslu nastala diskontinuita právního řádu. Na rozdíl od jiných autorů (Weyra či Neubauera) také uvádí, že není možné poznat normotvorné ohnisko juristicky, nýbrž že je věcí politiky, zda přijme novou normu jako normotvorné ohnisko či nikoli a zároveň je potřeba obecného souhlasu, vyjádřeného ve vůli většiny lidí. O úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl., prohlašuje, že se jedná o nevydařenou recepční normu a může být pojmána i jako interpretační norma. Své stanovisko kontinuity opírá o svoji kritiku prof. Weyra, že pouhé porušení ústavy dekretem neznamená diskontinuitu. Porušení se musí týkat celé šíře právního řádu. Ve vztahu ke slovenským normám konstatuje, že i zde platí princip kontinuity, jinak by vedle sebe existovaly právní řády československý a slovenský a tedy státy československý a slovenský.

Mezi další zastávce kontinuity se řadí dr. Meissner. Ani on nepřijímá kontinuitu bezvýjimečně. Dle jeho názorů můžeme mluvit o kontinuitě, jen co se týče českých zemí. Východiskem je pro něj zkoumání cíle zahraničního odboje. Na prvním místě je samotný cíl, zájem státu, dále až je právní zájem. Za nejdůležitějšího vykladače tohoto cíle považuje prezidenta Beneše. Kontinuitní stanovisko nemůže obstát pro území celé republiky vzhledem

k situaci na Slovensku. Zde se vytvořil nový revoluční právní řád. Meissner tedy zastává názor kontinuity státu ke vztahu k českým zemím, diskontinuity ve vztahu ke slovenskému území a právní diskontinuitu.

Prof. Horáček také patří mezi zastánce stání kontinuity. Uvádí, že po stránce právního řádu je otázka mnohem složitější, vyvstal by problém hodnocení celého právního řádu. Tak se zaměřuje na právo ústavní, ve kterém spatřuje diskontinuitu. Domnívá se, že po přijetí ústavních zákonů o autonomii Slovenské krajiny, o autonomii Podkarpatské Rusi, o zmocnění prezidenta republiky ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů a o mimořádné moci nařizovací a vytvoření exilové vlády v Londýně, úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. a úst. dek. 2/1940 Úř. věst. čsl. není možné zachovat stanovisko formální právní kontinuity.

Další představitel, doc. Budník, spatřuje kontinuitu československého státu po období nsvobody, ohledně právního řádu zastává stanovisko formálně právní diskontinuity. Z materiálního hlediska spatřuje kontinuitu právního řádu. K těmto názorům dospěl díky rozlišováním mezi statickým a dynamickým pojetím státu a právního řádu, jelikož dynamické pojetí mu umožňuje neztotožňovat stát a právní řád. U materiální kontinuity právního řádu se opírá o obsah ústavy zatímního státního zřízení a úst. dek. č. 11/1944 Sb. n. SNR chápe pouze jako recepční normu, která právě zachovává materiální kontinuitu právního řádu. Diskontinuita právního řádu z hlediska formálního má pak své příčiny v úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl.

Prof. Knapp do otázky kontinuity a diskontinuity zavádí nový pojem a to diskontinuita třídní. Na rozdíl od Weyra a Neubauera, kteří se drželi jen hodnocení právního, jsou pro Knappa určující neprávní hlediska. Knapp souhlasí s kontinuitou státu. Ohledně formální právní kontinuity zastává názor, že určující je její rozsah, tím myslí právě otázku třídní kontinuity. Kritikou podrobuje postoj Beneše, který zastává formální kontinuitu právního řádu. Podle Knappa se vývoj dále ubíral v duchu sociální revoluce a dočasně zachována formální kontinuita byla přetržena spolu s diskontinuitou třídní.

Mezi slovenské představitelé diskontinuity patří prof. Luby, které zastával názor, že mezi právním pořádkem doby předmnichovské a doby pomnichovské není zajištěna formální kontinuita. Materiální kontinuita byla zajištěna pro české země úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. a pro území Slovenska pak nařízením č. 1/1944 Sb. n. SNR. Tedy v Československu se vyskytují dvě právní ohniska pro dva právní řády – český a slovenský.

Další slovenský autor dr. Takáč na rozdíl od Lubyho zdůrazňuje nutnost zkoumat jen právní skutečnosti, nikoliv politické. Podle jeho názorů došlo ke dvojí kontinuitě a to československé a slovenské. Slovenská národní rada se postavila za stanovisko kontinuity

slovenského právního pořádku. A v českých zemích byl právní pořádek obnoven na základě principu kontinuity československého práva z roku 1938. Ohledně tohoto stavu uvádí, že bude nutné přijmout novou ústavu a tento problém řešit. Takáč tedy razí teorii formální právní diskontinuity a materiální kontinuity.

Další autor, dr. Körbel, patří mezi zastánce formální právní diskontinuity, která ale nebyla způsobená úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl. nýbrž až následným vývojem. Za ohrožení kontinuity nepovažuje ani situaci na Slovensku. Přitom spatřuje formální právní kontinuitu právního řádu až do návratu prezidenta a utvoření první domácí vlády. V této době vykládá úst. dek. č. 2/1940 Úř. věst. čsl. jako normotvorné ohnisko pro dočasný právní řád zahraniční legislativy, který je v souladu s principem formální právní kontinuity. Za mezník určující diskontinuitu považuje závěrečnou fázi války a obnovu Československé republiky. Od této chvíle už vykládá úst. dek. č. 11/1944 Úř. věst. čsl. za nové normotvorné ohnisko. Ohledně zachování materiální kontinuity nemá taktéž pochybnosti.

Po druhé světové válce měli významní čeští a slovenští právníci situaci mnohem komplikovanější, což se projevilo v mnohosti názorů a teorií. Autoři se snažili vyrovnat s nespravedlností a protiprávností válečného období a řešit situaci čsl. práva a státu. Na této době se odráží, že cíle některých autorů byly spíše politické než právní a tak právo „ohýbali“ a vykládali, aby podpořilo jejich teorie. Jiní autoři zas byli stále věrní jen právně logickému úsudku, kterého se drželi. Uvedla jsem i autory, kteří na právní cestu zanevřeli a zkoumání kontinuity a diskontinuity ponechali politikům. Příčiny, které vyvolávají složitost řešení otázky kontinuity a diskontinuity v tomto roce je několik a to jak na úrovni mezinárodní tak vnitrostátní. Mezi hlavní příčiny, které pocíťovali mou zvolené osobnosti, jsou: abdikace prezidenta Beneše a zároveň jeho vystupování jako oficiální hlava Československého státu, s tím souvisící zahraniční zřízení a jeho legislativní činnost aktů ústavě a listině roku 1920 neznámých, které zakládají nová práva a povinnosti. Samozřejmě po stránce faktické je zřejmé, že okolnosti války vedly k nouzovým řešením. Ovšem s těmi se musel právní řád nějak vyrovnat. Další ztěžující okolností je vývoj na Slovensku. Kde se opět vyskytuje orgán ústavě z roku 1920 neznámý a to Slovenská národní rada, která se ambiciózně chopila normotvorné činnosti. Problém byl spatřován také v nárůstu socialistické ideologie a z ní plynoucí nové reformy. Pro jiné autory se zo toho naopak stalo jejich východisko. Za zlomové jsou také považovány národnosti a územní změny a v poslední řadě i všeobecné podvědomí u obyvatelstva, jejich cítění a vnímání doby obnovení.

Můžeme tedy shrnout, že se v rámci poválečných polemik o kontinuitě a diskontinuitě krystalizují tři hlavní názorové proudy. Politicky nejvýznamnější proud v čele s prezidentem

Masarykem zastává stanovisko o kontinuitě s předmnichovskou republikou, které našlo odraz také ve vlastním exilovém zákonodárství. Další proud reprezentuje brněnská normativní škola založená prof. Weyrem, který se těmto otázkám věnoval již v souvislosti po vzniku Československé republiky. Ta naopak prosazuje názor o diskontinuitě státu a práva. Konečně poslední proud zastává také stanovisko diskontinuity způsobené pomnichovským vývojem. Tato teorie ale nevychází z názorů brněnské normativní školy usilujících o „čistě“ právní řešení. Její představitelé se naopak často odvolávají na neprávní důvody diskontinuity (např. třídní diskontinuity, obecné cítění atd.). Mimo tyto tři hlavní směry vystupují další osobnosti, které však lze k výše uvedeným „hlavním“ teoriím zařadit jen podmíněně. A to z toho důvodu, že zastávají stanovisko kontinuity jen pro české země, ale nikoliv pro Slovensko, že souhlasí s formální kontinuitou právního řádu, ale nikoliv s materiální (nebo naopak) apod.

9. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala otázkou, jak se revoluce odráží v právním životě a v životě státu. Za výchozí jsem si zvolila dva historické mezníky a to vznik Československé republiky v roce 1918 a její obnovení po skončení druhé světové války v roce 1945. Snažila jsem se ukázat, jak významní právníci nahlíželi na tyto dvě události po stránce kontinuity a diskontinuity a jak je hodnotili z hlediska právního řádu a státu. Mým cílem bylo tedy předložit jednotlivé autory a jejich závěry a následně jejich teorie shrnout a vzájemně porovnat. Za hlavní metodu jsem proto zvolila metodou srovnávací.

Nejdříve jsem se zabývala otázkou samotné revoluce a také jsem charakterizovala pojmy kontinuita a diskontinuita. Dále jsem představila základní právní předpisy, které sehrály důležitou roli u jednotlivých teorií, tj. zákon Národního výboru č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku, nařízení Slovenské národní rady č. 1/1944 Sb. n. SNR, o vykonávání zákonodarné, vládne a výkonné moci na Slovensku, nařízení Slovenské národní rady č. 30/1945 Sb. n. SNR, o zákonodarné moci na Slovensku.

Při představení názorů jednotlivých autorů jsem je rozdělila do tří skupin. V první skupině jsem uvedla autory, kteří se zabývali výhradně rokem 1918. Do druhé skupiny jsem zařadila autory, kteří se zaměřili na roky 1918 a 1945. V poslední skupině jsem vymezila autory pojednávající o roku 1945. Nakonec jsem se pokusila o shrnutí a srovnání jednotlivých teorií.

Na kontinuitu a diskontinuitu je možné nahlížet z různých úhlů pohledu, a proto ani není možné bezesbytku zařadit všechny názory předních českých a slovenských právníků do několika hlavních teorií. To platí zejména pro situaci po druhé světové válce. Každý autor tento jev chápe poněkud odlišně – klade důraz na právní nebo politické východisko, otázku řeší z hlediska soukromého nebo veřejného práva, stát ztotožňuje nebo neztotožňuje s právním řádem, odlišně hodnotí situaci na Slovensku a v českých zemích.

Představení názorů na problematiku kontinuity a diskontinuity je přínosné především z hlediska zevrubného seznámení s myšlením i způsoby argumentace jednotlivých osobností právní vědy. Velmi ilustrativně se v této otázce totiž odráží jejich politické názory a hlavní rysy jimi zastávaných teorií. Z vědeckého hlediska přitom jednoznačně vystupuje do popředí brněnská normativní škola, která se snažila o oddělení právního a politického řešení a

především o zachování kontinuity svých názorů, i když to nevycházelo vstříc dobovému politickému zadání.

10. Bibliografie

10.1. Monografie

BAXA, Bohumil. *Parlament a parlamentarism*. Díl I. Parlament; jeho vývoj, složení a funkce. Praha: J. Košatka, 1924. 345 s.

BENEŠ, Edvard. *Přednášky na Univerzitě Karlově 1913-1948: Světová krize, kontinuita práva nové právo revoluční*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 1998. 101 s.

BUDNÍK, Josef. *Prozatímní státní zřízení Československé republiky*. Praha: Československý kompas, 1947. 112 s.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Nová Evropa, Stanovisko Slovanské*. 4. vydání. Brno: Doplněk, 1994. 196 s.

10.2. Příspěvky ve sborníku

ADAMOVIČ, Karolina. K otázce kontinuity a diskontinuity práva v České republice. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945-1990*. Praha: Karolinum, 2003, s. 73-78.

HORÁČEK, Cyril. K problému kontinuity československého ústavního práva. In *Sborník věd právních a státních*. Praha: Bursík & Kohout, 1946, s. 46-59.

KALOUSEK Vratislav. Kdy nabývaly platnosti československé zákony na Podkarpatské Rusi? In HOETZEL, Jirí (ed). *Pocta k šedesátým narozeninám Dr. Emila Háchy*. Bratislava: Právnická fakulta univerzity Komenského, 1932, s. 297-318.

KRČMÁŘ, Jan. Několik poznámek k tvorbě normových ohnisek. In *Sborník věd právních a státních*. Praha: Bursík & Kohout, 1946, s. 2-14.

MEISSNER, Alfred. Právní kontinuita. In *Sborník věd právních a státních*. Praha: Bursík & Kohout, 1946, s. 15-46.

10.3. Příspěvky v časopisech

DNISTRAJANSKYJ, Stanislav. Právní vznik československého státu. *Právník*, 1929, roč. 68, s. 353-365.

DRTINA, Prokop. Právo v pojetí a díle prezidenta Beneše. *Právník*, 1947, roč. 86, s. 1-13.

HORÁK, Ondřej. Vznik Československa a recepce práva. K právní povaze a významu zákona č. 11/1918 Sb. z. a. n. s přihlédnutím k otázce recepce právního řádu. *Právněhistorické studie*, 2007, roč. 38, s. 153-169.

KNAPP, Viktor. Dvě cesty československého práva: kontinuita a diskontinuita (1918, 1945). *Právník*, 1979, roč. 118, s. 270-283.

KÖRBEL, Pavel. Doslov ke kontinuitě práva. Několik kritických poznámek k Budníkovu „Prozatímnímu státnímu zřízení Československé republiky“. *Právník*, 1947, roč. 10, s. 281-293.

KÖRBEL, Pavel. Kontinuita a československý právní řád. *Právní prakse*, 1947, roč. 11, s. 4-12.

LUBY, Štefan. Kontinuita. *Právny obzor*, 1945-1946, roč. 28-29, s. 191-214.

LUBY, Štefan. Obnova práva. *Právny obzor*, 1945-1946, roč. 28-29, s. 1-16.

NEUBAUER, Zdeněk. Otázka kontinuity z hlediska slovenského. *Právní prakse*, 1946, roč. 10, s. 274-276.

NEUBAUER, Zdeněk. Kontinuita a revoluce. *Právní prakse*, 1946, roč. 10, s. 161-172.

NEUBAUER, Zdeněk. Kontinuita našeho ústavního práva. *Právník*, 1945, roč. 84, s. 285-293.

PAVLÍČEK, Václav. O kontinuitě a diskontinuitě. *Právní praxe*, 1993, roč. 41, s. 190-198, 249-264 a 336-352.

POŠVÁŘ, Jaroslav. Ještě o kontinuitě právního řádu. *Právní prakse*, 1946, roč. 10, s. 78-80.

POŠVÁŘ, Jaroslav. Kontinuita státu a práva československého. *Právník*, 1947, roč. 86, s. 256-258.

STRÁNSKÝ, Jaroslav. Právo a revoluce. *Vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně*, 1924, roč. 3, s. 157-183.

TAKÁČ, Miloslav. Znovuvýstavba Československého právního poriadku. *Právní obzor*, 1945-1946, roč. 28-29, s. 59-79.

TOMSA, Bohuš. O živé právo. *Právní prakse*, 1945, roč. 9, s. 1-5.

10.4. Slovníky

HÁCHA, Emil, HOETZEL, Jiří, LAŠTOVKA, Karel, WEYR, František (ed). *Slovník veřejného práva československého*. Sv. I-V. Brno: Polygraphia; R. M. Rohrer, 1929-1948. /Sv. I. A-J. 1929. – Sv. II. I-O. 1932. – Sv. III. P-Ř. 1934. – Sv. IV. S-T. 1978. – Sv. V. U-Ž. HOETZEL, J., WEYR, F. (edd.). Brno : Rovnost, 1948. – Reprint Praha : Eurolex Bohemia, 2000./

11. English Resume

My Graduation these is about Law and Revolution with emphasis on the Continuity and Discontinuity of Law and State in years 1918 and 1945. My Goal was to summarize the leading theories of that time and their leaders and compare with each others. The method I have used was a comparative method. I tried to reach what have the ideas and thoughts together, and on the another hand in which cases are they different. The authorities whom I picked were: František Weyr, Zdeněk Neubauer, T. G. Masaryk, Viktor Knapp, Bohumil Baxa, Edvard Beneš, Alfred Meissner, Štefan Luby, Jan Krčmář, Cyril Horáček, Josef Budník, Miloslav Takáč, Pavel Körbel. I separated out my work to three categories. In first I noticed significant jurists who were interested in the year 1918, second category contains jurists who analyzed both year 1918 and 1945 and the last, third category in which I placed jurist who were interested in the year 1945. In my work I am also interested in the topic of Revolution. I described the meaning of Continuity and Discontinuity. And I mentioned the legal enactments with which I operated in my work. The result which I have reached is spread out to two points. One is about the year 1918. I realized that in this year is more or less the meaning agreement between the significant jurists. The other situation is about the year 1945. In this year is reverberating the difficulty after the Second World War and the splitting position in Czech and Slovak areas. My opinion is that there are three main groups of theories. One of them is the Brno's Normative School, represented by professors Weyr and Neubauer. Second served the position of Continuity, held by president Beneš, which is also propagated by the State. And the third group which served the position of Discontinuity. Besides, there are many jurists, who are difficult to be placed in.

12. Résumé

Ve své práci jsem se zabývala otázkou práva a revoluce a tím, jak se odráží v životě státu a právního řádu. Zaměřila jsem se hlavně na zkoumání kontinuity a diskontinuity právního řádu a státu v letech 1918 a 1945. Charakterizovala jsem kontinuitu a diskontinuitu a její členění. Zabývala jsem se také zákony, ze kterých vycházeli při konstruování svých teorií významní doboví právníci, tedy zákonem Národního výboru č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, ústavním dekretem prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku, nařízením Slovenské národní rady č. 1/1944 Sb. n. SNR, o vykonávání zákonodárnej, vládnej a výkonnej moci na Slovenku, a nařízením Slovenské národní rady č. 30/1945 Sb. n. SNR, o zákonodárnej moci na Slovensku.

Po formální stránce jsem svoji práci rozdělila na tři hlavní skupiny a to dle toho, zda se autoři zabývali roky 1918, 1945, popřípadě roky oběma. Vymezila jsem jednotlivé názory těchto představitelů. Uvedené teorie jsem dále porovнала a zhodnotila. Zjistila jsem, že ohledně roku 1918 významní právní představitelé došli k relativní názorové shodě. Naproti tomu rok 1945 je charakteristický značnou názorovou roztříštěností. V tomto roce je možné sledovat tři hlavní myšlenkové proudy, kterými se autoři vydali. První proud je reprezentován brněnskou normativní školou, druhý směr je charakteristický pro teorii kontinuity a poslední pro teorii diskontinuity. Jiní autoři se vůči ostatním teoriím vymezovali nebo je v různé míře modifikovali, takže je nelze pod výše uvedené teorie podřadit. Jelikož dobový významní právníci kladli důraz na rozlišná východiska, nelze mnou získané závěry zobecnit, ale naopak nám jejich argumenty poskytují podklad pro zkoumání, jak se významní právníci vyrovnávali s obtížnými právně-politickými otázkami dvacátého století.

13. Seznam klíčových slov

Brněnská normativní škola, Diskontinuita, Formální diskontinuita, Formální kontinuita, Kontinuita, Materiální diskontinuita, Materiální kontinuita, Revoluce, Revoluce v materiálním smyslu, Revoluce ve formálním smyslu, Slovenská národní rada, Ústavní dekret

Brno's Normative School, Discontinuity Formal Discontinuity, Formal Continuity, Continuity, Material Discontinuity, Material Continuity, Revolution, Revolution in Material meaning, Revolution in Formal meaning, Slovak National Council, Constitutional Decree